NEMOKAMAS PRIEDAS PRIE „DRAUGIJOS“ 58 №

T. I. ATEITIS N 9.

Ant kapinių.

Diena ukanota. Ant kapinių nei dvasios. Ramu, tylu, lyg uždarytam grabe! Tik retkarčiais vėjelis, lyg bijodams, nedrąsiai užkalbina žalias jaunų berželių viršūnėles, ir jos lenkdamos viena prie kitos šnabžda meiliai ir pasakoja jausmingas pasakas, kiek čia pralieta ašarų, kiek čia užkasta meilės, vilčių ir svajonių.

Užėjau ir aš ant kapinių. Tylus, ramus, lyg Nemunėlio vilnįs, liudnumas suspaudė man širdį. Tartum užžavėtas dairiausi aplink ir žiurėjau į tas medinių bei geležinių kryžių girias. Nuėjau takeliu gilyn, atsiklaupiau prie nedidelio, gražiai apsodinto žalioms rutelėms mano numylėtos penkiolikos metų seselės kapelio. Man sukalbėjus kelis: „Aniolas Dievo...“ ašaros veržte išsiveržė iš akių ir kaž-koks nesuprantamas sunkus skausmas suspaudė širdį. „Juk tai buvo mano ir visos šeimynos mylimiausia seselė“, kalbėjau pats sau ir galvą nuleidęs pradėjau gailiai verkti. Atsisėdau šale kapelio, įsodinau nuskintą berželio šakelę ir įsigilinau į svajonių bangas. Jaučiau, kaip liudnai plakė širdis ir juodos mintįs, lyg koki juodi, tamsųs debesiai, išplaukė... iš gilumos širdies ir nedavė ramybės nei šioj ramiausioj vietelėj, kur viešpatavo liudna, amžina tyla!...

Tik štai pasirodė, tartum tie berželiai šlama žmogiškų balsu: „Pažiurėk aplink savęs, kiek matai kapų! kiek kryžių! Užtat ne vienas esi taip nuskriaustas, kaip pats

manai. Kiek čia guli tėvelių, palikusių be duonos savo mažyčius vaikelius! kiek čia vaikelių, apleidusių alpstančius tėvelius! kiek čia merginų ir jaunikaičių, atsisveikinusių su savo numylėtais, kurie negal iš skausmo atrasti sau vietos pasaulyje!...

Bet tu, paskendęs egoizme, savymeilėj,—įsigilinęs vien tik į savo nelaimę, nejauti, nematai daug sunkesnių žmonių nelaimių! Tu nuolat lieji ašarų upelius del savo sesers, bet nei vienos, nei vienos ašarėlės del tiek palaidotų gyvenime, del tiek ašarų, nelaimių tavo artimųjų!... Atsimink, kiek tai jaunų talentų, kiek tai nepaprastų protiškų spėkų, kiek tai net jaunų genijų miršta musų visuomenėje, miršta dažnai materiališkai, bet dar dažniau dvasiškai, nes užgimę skurde, varge, neturte, netur galės išplėtoti savo talentą, parodyti savo jiegas, apreikšti savo geniališkumą". Aš pašokau, lyg gyvatės įgeltas, pertraukiau svajonių siulą, pažiurėjau į kapelius ir pradėjau graudžiai -graudžiai verkti!...

Ukana pamaži išsiblaškė ir su ja išsiblaivė tamsios mintįs mano galvoje! Tuoj pasirodė šviesi, glostanti širdį saulelė, kuri šiek-tiek suramino mane ir aš nuleidęs galvą nuėjau link namų galvodamas, kaip tuos brangius musų „gyvus numirėlius" gelbėti, kaip sutverti reikalingos jiems gyvenimo sąlygos, idant jie galėtu kuogreičiausiai iš vargo grabo išsikasti ir visus savo gabumus ir talentus tėvynės labui pašvęsti.

Cimbukas.

Į MIELUS DRAUGUS.

Kur Nemunas teka platus,
Žaliuoja augšti jo krantai,
Ir Vilijos veidas skaistus
Veizi į dangų rimtai:
Tenai kudikystė meili
Prabėgo, it sapnas nakties,
Pražydo jaunystė skaisti,
Deja, ji trumpai težydės!

Atvožiau plačiuosius lapus
Tėvynės skaudžios praeities:
Radau ten paslėptus takus,
Išmintus „brolių be vilties“.
Girdėjau tautiečių raudas,
Krutinės sugeltus balsus;
Mačiau, kaip nuleidę rankas,
Tylėjo, it vergas kantrus.
Jieškojo rubežiaus vargams
Ir kelio prie laimės, šviesos;
Praskinti jie troško vaikams
Takus prie šventosios tiesos.
Bet pludo visur tik vargai—
Nematė šviesos spindulių:
Apsupę narsieji priešai,
Tik ašaras sunkė akių.
Ir širdį man spaudė skausmai,
Panėriau baisumų bangoj;
Bet sieloje gimė jausmai
Užuojautos broliams bėdoj:
Ir troškau tautiečius gelbėt,
Vargų išdžiovinti sroves,
Draugai prižadėjo padėt
Kulturos uždegti žvaigždes.
Bet pančiai man rišo rankas,
Patsai dar jieškojau šviesos;
Ardyti turėjau tamsas
Man kliudančias eit prie tiesos.
Šiandiena jau, mieli Draugai,
Mums spindi kulturos žvaigždė,
Tad stokim į darbą drąsiai,
O truks sunkaus vargo žievė.

P. M-jas.

KELIAS Į... KERDŽIUS.

Jau iš pat pradžių pavasaris užsinešė labai gražus. Vos pradėjo saulelė labiau kaitinti – sniegas, lyg ranka mojus, sutirpo ir nubėgo-nuliuliavo upelių - upeliais. Bematant ir žemė išdžiuvo-išpurėjo. Laukus ir pievas lyg klote-užklojo jaunutė žolelė. Rugeliai, kur visą žiemą tunojo

sušalę, lyg kokiais pančiais apkaustyti stora sniego pluta, dabar pakilo-sužaliavo. Jau ir vyturėlis, tas pirmas pavasario giesmininkas sučiulbo uždainavo iškilęs rugių viršuje. Miškai ir sodai, kur žiemos metu apnuoginti, iškėlę stagarus, rodos meldė pagalbos nuo žiaurių šalčių ir vėjų - dabar susprogo - sužydėjo. O saulutė vis linksmiau, vis meiliau šviečia - ramina.

— Tik šiemet ir pavasaris, kad taip Dievas duotu ir toliaus tokį orą—kalbėjosi žmonės linksmai žiurėdami į klestančius rugelius.

— Jei Dievas duos bus duonelės pakaktinai. — Bet pačiais žodžiais, sako, sienos nepramuši. Gali kalbėti šiaip, gali kalbėt taip, o jei nedirbsi tai ir Dievas nepadės.

Tat ir mus ukininkai neilgai kalbėję suskato dirbti.

Apžiurėję rugius, išleidinėję nenubėgusį vandenį, stvėrėsi arti vasarojui.

Stai senesnieji ukininkai išlėto žygiuoja paskui žagrės purendami pradžiuvusią žemelę. Ten linksmi pusberniukai jau akėja kalnelius. Lankoje piemenėliai linksmai sau raliuoja džiaugdamiesi pirmą kartą išginę bandą. Visur tik skamba dainos. Toks linksmumas. Vyturėliai tik čiulba. O saulutė vis šviesiau, vis linksmiau šypsosi, šildo žiurėdama iš augštumų į dirbančius žmones.

— Betgi galite ir šonus pragulėti, bedrybsoję per dienas — barėsi įėjus į grįčią Andriuvienė.—Tegu Dievas myli, visas svietas tik knibžda, tik dirba, pilni laukai— o čia nevalkos, negali pakilti: vienas ant suolo išdrikas guli, kitas lovoje sprogsta. Nors eitumėt man kiemą padėt nuvalyti—baisu žiurėti, tikras mėšlynas. Priterš, prikoneveiks per žiemą, o čia apvalyki visa viena.—

— Anoks čia darbas. Mums rupi vasarojus sėti, ne tavo kiemas; įsikando, tesivalai kad taip nori.

— Rupi, jums rupi pritinus ant kakalio drybsoti per dienų dienas. Dar kur-gi jusų žagrės? Štai guli po kiemą išdraskytos. Nuoragus suradau pas kiaulininką mėšlų kaupe. Akėčios vėl visos be akėtvirbalių. Nors susirinktumėte, susiruoštumėte arti—o dabar sprogsta išdriki, nei laukuosna negal išeit pažiurėt. Vanduo nenuleistas, gal visi rugiai išmirkę.

— Tarškėk netarškėjusi, lyg žydo ratai, mes ir be tavęs žinome kas reikia veikti,—net apmaudas apėmė Andrių klausant pačios kalbų.

— Kalbėk, ir kaip nekalbėsi, visas svietas tik dirba, tik kruta. Ana jau Gudelių kuone įpusėję sėti—o čia nevalkos iš lovų negali išsirioglinti, dar nei arti nepradėję.

— Et su toms boboms, tai tikras vargas, užsispirs ko, tai bambės tau per dieną ir tai rodos negausi, nei su mietu neišmuši—krapštėsi Andrius iš lovos.

— Antanai, kelk—nueisi į kalvę gal akėtvirbalius pasmailino, dar pereitą rudenį nunešiau, vis nepadaro, negavom nei rugių apakėti. Beje, paimk ir nuoragus tepasmailins drauge—po pietų-gi eisime pradėt art.

— Tai va, vis man, mat, ir man, neduos nei žmoniškai pasilsėti,—kėlėsi Antanas nuo suolo. — O tėtis tai mat negali, rupi čia man: jusų žagrės, jusų darbai. Kas ćia darbas, ką uždirbi? Ar duodate nors kelias kapeikas išeigai? Trenkk jus šimts su jusų darbais ir žeme—vis man mat ir man. Pamesiu viską ir eisiu sau į Prusus, jei į Ameriką neduosite pinigų. Ten nors ant sprando niekas nesėdi, dirbi sau kiek nori ir tiek, ir uždarbys kitoks. O ćia nepasikanda. Antanai eik šian, Antanai eik ten—vis ant vieno sprando visi darbai, o pats dribso lovoje. Ana Masaičių Jonas pernai vasarą buvo Prusuose, tai ko nepripasakojo. Nors ir dirbi, girdi, tai ir uždirbi: ir valgis kitoks, ir apsitaisymas—ne ćia—juodos duonos pluta ir parudus sermėga. Spjaut man ant jus darbų ir tiek, teeinie pats į kalvę su savo nuoragais, —ir vėl Antanas nugriuvo ant suolo.

— Ot kalvė ne paukštis, nepalėks, rasim ir paskui —pritarė ir tėvas.—Dabargi taip malonu pasilsėti, net dušia sąla, toki graži diena,—ir vėl įsirangė į lovą, net ir patalais užsiklojo.

— Na betgi ar nelabasis jus užkerėjo, ar ką? Saulė priešpiečiuos dar jie dribso—barėsi vėl įeidama į grįčią Andriuvienė, pamaćiusi tėvą su sunumi ramiai sau bemiegančiu.—Ar jau nei nepasijudinsite. Vėl liks vasarojus nesėtas, kaip pereitą pavasarį. Dieve, Tu, mano Dieve! Visų rugeliai tik klesti-žaliuoja, net miela žiu-

rėti—o mus juoduoja pliki laukai, lyg ledų išmušti. Neapdirbate laiku, kaip žmonės, kada-gi pasėjot, o dar ir neapakėti liko. Valgyti mat reikia: motin, šian pusryčius, motin, šian pietų—o ką valgysi kad rugių nėra Taip jums bus ir su vasaroju, tik ilgiau dribsokite.

— Ot nebambėjusi, verčiaus pusrytį duotum, jau kuris laikas dar mes nevalgę,—raivėsi Andrius lovoje.

— Taip ir sakiau,—užsipuolė Andriuvienė vis labiau karsčiuodamasi.—Est, mat, nori o darbas tai ne galvoj. Štai jau ir triobos griuva supuvę. Stogus mat sušėrė žiemą. Tvoros visos išgriuvę ir toms pačiomis reikia kurenti. Žiemą mat malkų neparsiveš, nors durpų prikastumėt. Tikra tuštynė, kas bus toliaus, juk elgetomis reiks neužilgo išeiti krepšius užsidėjus, o vis per jusų tinginį. Gėda net į žmones akis parodyti. Ana Andriai šiokie, Andriai tokie, nevalkos, tinginiai. Gyveno amžiną atilsį tėvelis, Dieve duok jam dangų, ar taip buvo? Viskas kuogražiausiai buvo apžiurėta, viskas laiku apdirbta. Užtai ir buvo visa ko pilnas, net miela, o dabar kas? Tinginiai jųs, raugai, vien ėsti mokate ir gulėti, daugiau nieko, o ką reikės lazdą pasiėmus vaikščioti po žmones šunų lodyt—tai jums ne galvoj.

— Et, paleido boba gerklę, bambės dar čia lyg elgeta kruopas pabėręs, labai mes čia tavęs bijome, kaip norėsim taip ir padarysim. Žiurėk verčiaus savo nosies, kad snarglys kitusyk į puodą neįvarvėtu. Pasikandus, vien tą patį ir tą patį zaunyti. Ilgas plaukas, sako, trumpas protas, taip ir čia,—kalbėjo Andrius bet visgi rangydamasis iš lovos, nors labai jam buvo malonu dar nors valandžiukę pagulėti.

* * *

Dievas geras šeimininkas, sako patarlė. Taip ir šiemet, kaip pradžioje, taip ir toliaus pavasaris klestėte klestėjo.

Kada reikė lietaus—lijo, kada giedros—buvo giedra. Zmonelės džiaugėsi apsidirbę, atsisėję vasarojus. Siltos pavasario naktįs rodos traukte-traukė iš žemės diegus.

Suliuliavo - subangavo rugelių jurės. Sužaliavo vasarojas laukuose.

— Ką rugiai tai rugiai šiemet — džiaugėsi ukininkai. — Kaip tyla rodos augščiausioji siena stovi. Kad pakils vėjelis — tai kai jurės-marios liuliuoja. — Džiaugėsi žmonelės—juk tai jų turtas, jų maistas.

Nelinksma buvo tik vienam Andriui. Ikšiol dar jis nepastebėjo, lyg ir nematė savo nerangumo, savo tinginio. Jam išrodė, kad ir visi taip dirba, taip elgiasi kaip ir jis, jei dar neblogiau. Su darbu nesiskubindavo, bet užtai pagulėt, paslampinėt pakampėmis, antgalo į miestelį su reikalais nuvažiuoti — tai jo mylimiausias darbas. Jei ką matė — tai tik savo su kaimynu darbo vaisių skirtumą. Bet įgimtas, įprastas tingumas neleido jam sparčiaus imtis darbo. Šiais-gi metais ir jam visgi parupo, kas bus toliau, kaip apsivers. Pamatė, kad jo namas jau tikra tuštynė. Tvoros supuvę, išgriuvę. Triobos be stogų ir tos pačios baigia griuti. Išeis į laukus, dar neramiau. Kaimynų triobos švieste šviečia. Javai kaip siena. O jo— rugiai retytėliai, mažučiai, daiktais visai nėra,—tai sniegas nugulėjo, tai numirko pavasario metu. Nelaiku mat pasėjo, o ir neapakėti liko. Vasarojas vėl dar gerai nei nesudygęs.

— Ot,—pamodavo Andrius ranka, pakrapštęs pakaušį,—kada čia suspėsi su visais.

— Ana kad ir Jonų, trįs vyrai, arkliai nesulaikomi —kad išėjo pora dienų ir atlikta sėja. O čia ką bepadaraš. Arkliai išsibaigė, nebuvo kuo šert žiemos metu. Liko du kuinu ir tuodu ką tik pavėžlioja. O be karvės, sako, pasninkas, be arklio šventa, taip ir čia, vos ne vos vasarojų aprėpliojom. Dargi sėklos reikėjo pripirkt. O jau skolininkai ir akis beišėdą. Ot, bėdos, vargai su tais namais ir gyvenimais. Namai pragarai, sako patarlė. Jau šiais laikais ukininkavimas nebeužsimoka. Laimingas kuris gali kitaip verstis. Parduosiu ir atliktas kriukis, vis vien skolininkai išsidalins. Kaip pats parduosiu, brangiau gausiu. Tada nereiks nei sėt, nei akėt - liuosas kaip paukštelis. Nei ant sprando niekas nejodinės. Dabar boba pasikandus,—nevalka, tinginys. O ar aš ne toks pat žmogus kaip visi, ar nedirbu, tik tu buk toki darbininkė.

Bene tai aš kaltas, kad man taip nedera kaip kitiems. Ne visiems toki pat laimė. Vieniems šviečia kaip saulutė, rožėms po kojų barsto, kitus į purvyną niukdo. Žmogus nuo nedalios neišbėgsi. Tat ir čia, nors tu dirbk Dievas žino kaip, o kad nepalaima tai vis varguos skursi ir gana. Ot, parduosiu viską, daug bus geriau...

* * *

Praėjo dešimts metų. Daug kalbų buvo sukalbėta, daug vandens nuplaukę per tąjį laiką, daug ir atmainų pasaulyj įvyko.

— Te man ding, Motie, be juoko, čia Andriaus Diliaus sodyba,—kalbėjosi du ukininku važiuodamu platum vieškeliu. — Taip man ir išsistatyk, visos triobos naujutelės, tik blizga. Ugi javai, javai tiesiog neiškertami, lups-gi šiemet Andrius pinigo. Turbut jau sunus gyvena, kad taip kitoniškai virtę, prie tėvo visai kitaip buvę, mat turtingą marčią gavo.

— Kurgi ne,—atsakė antrasai.—Gražųs namai, gražus ir laukas su javais, bet jau ne Andriaus. Nauji medžiai, krumai, nauji kirtėjai. Jau seniai čia gyvena prusas Šmitas. Sako žmonės Amerikoje aukso kalnai, tik ten žmogui laimė—ogi šičia ar ne aukso obuolys šie buvusieji Andriaus namai. Penkios-dešimtįs margų lauko ir tai lauko nebykokio, sodybinio. Juk kaip vienasėdijosna išsikėlė Diliui sodybos liko. Laukas tik dirbk ir norėk, neišsemiamas turtas. Nemokėjo gyventi, vai nemokėjo. Žiurėk dabar prusas kaip gyvena. Nereikia jam nei Amerikų, čion visako pilnas.

— Bet kasgi atsitiko su Andrium? — užklausė pirmasai. — Girdėjau buk jam nesisekę gyventi, bet aš čion seniai buvau, nieko apie jį nesu girdėjęs.—

— Ot, trumpa pasaka. Kad vietos, sako, neteksi proto įgausi, taip ir su Andrium. Dabar ir labai graudinasi tokią vietą praradęs. Bet po laiko: arklius išvogus veltui žmogus užrakin kutę. Perniek visi aimanavimai ir skundimaisi, reikėjo pirma apsižiurėti. Kokie tai buvo namai amžiną atilsį tėvui begyvenant, pilnintėliai visokio gero. Bet ir dirbo senis, ik pat mirsiant krutėjo, užtat ir turtas paliko. Bet

ką tėvelis sudėjo dusaudamas, tą sunelis prarado klykaudamas. Pats gerai žinai, kumai, kaip gyveno Andrius apėmęs ukę po tėvo mirties. Dar vienus, kitus metus dirbo kaip žmonės, bet ilgainiui ir pats apsileido ir ukę apleido. Pradėjo tik pavėsiaut, darbo nežiurėjo, vis manė kad taip bus kaip ir prie tėvelio, kad jo kruvinai uždirbtas turtas amžiais tesės. Ilgainiui tėvo paliktas turtas sudilo, ukė likosi apleista, neįžiurėta. Namai taipogi netaisomi pradėjo griut, užtraukė skolų begales. Andrius -gi nenorėdamas dirbti ėmė ir pardavė, dar kam—prusui —savo žmogui, mat, negalėjo. Pinigus kuo ne visus išsidalino skolininkai. Andriui tik ar pora šimtelių beliko, kuriuos ir pravalgė tingėdamas užsidirbti. Kalba žmonės, buk nusipirkęs rugių kartį pats nesusimaldavęs, bet duodavęs kitiems iš pusės sumalti. Kad nors sunus butu kitoks, tas užsidirbtu, bet vietoje dirbti pas ukininkus trankosi kur tai Prusuose. Ten mat geresni uždarbiai.

— Bet kaipgi dabar Andrius verčiasi: elgetauja ar ką?—

— Kas tau elgetaus, ar duotu jam kas išmaldos, toks dar stiprus senis. Ugi žiurėk,—parodė ranka į kerdžių beganantį lankoj galvijus.

— Pilvui vergauja pas prusą. Pats sau nenorėjo dirbti, tai dabar ant savo lauko kitam dirba. Pilvas, brolyti, nežiuri, varo ir gana į darbą. Sunkiau nenori tai nors galvijus pagano. Oi, kumai, pilvo šauksmas yra įkyrus, oi įkyrus. Jau tai suprato ir Andrius.

Moksleivis Rugėnas.

APIE VIENĄ LIETUVOS KAMPELĮ.

Kiekvienas vakacijas, kaipo liuosą nuo darbo laiką, paskiriu kokiam nors Lietuvos kraštui pažinti. Šiemet teko buti ar tik ne įdomiausioj Lietuvos šalyj, į kurią taip godžiai žiuri musų kaimynai, trokšdami visomis jiegomis padėti savo „silpnesniems broliams“ kulturos darbe, uoliai platindami „apšvietimą“ savo kalba. Į tą kraštą paskutiniais laikais daugiau do-

mos pradėjo atkreipti ir patįs lietuviai, siųsdami ten šimtus tikrosios šviesos „Spindulių“, idant užkirsti kelią tai pseudokulturai ir jos platintojams, o atverti—tikrajai. Kas tai per šalis, skaitytojas gal supras iš įžangos; bet visgi išvardinsiu, kad visiems butu aišku—yra tai Lietuviškoji Vilniaus rėd. dalis. Aplankiau ir kiek galėjau pažinau tik Daugėliškio apkaimiją Švenčionių aps., tad savo įspudžiais ryžausi pasidalinti ir su gerb. „Ateities“ skaitytojais.

Vienu savo kraštu Daugėliškio apkaimija remiasi į Ežerėnų aps. Kauno rėd. Tas visos apkaimijos kraštas yra turtingiausias, nes ukininkai pav. Pagurbės, Juodlaukio ir kitų kaimų—daugžemiai, o žemė derlinga; toliau, artyn Daugėliškio prasideda blogesnė žemė, ir tos pačios ukininkai mažai teturi. Dalis turi po „trainą“ (5 deš. ar 10 margų); žymesnioji dalis gyventojų turi po pusę traino (5 marg). Penki margai ir gero lauko, taip vedant ukį, kaip pas mus ligi šiolei, vargiai bau išmaitintu didesnę šeimyną, o ką jau besakyti apie Daugėliškio laukus. Laukai jų, išskyrus viršminėtus kaimus, apyblogi,—molis su smiltynais. Tad kaip gi Daugėliškiečiai pragyvena? Gal pirklystė, pramonija ar apskritai vertelgystė gelbsti juos nuo bado ir skurdo? Ne, lietuviai prie to nelinkę. Visa tai jie užleidžia svetimtaučiams, kurie iš visų pusių traukia į Lietuvą, it musės prie medaus, nes žino ten turėsią ne tik skanios duonos lig valiai, bet dar galėsią ir turtus susikrauti. Patįs lietuviai nors su ašaromis ir skausmu širdyje palikę savo mylimąją šeimynėlę ir brangiąją Tėvynę guža buriais į užjurį, ar artimesnes šalis, kame dažniausiai, ypač šiais paskutiniais laikais laukia jų badas ir skurdas. Tad ir daugėliškiečiai sekdami savo kitus bendrataučius važiuoja pavasariais į visus Rusijos kampus ir užplukdo visus miestų pabrikus, kaipo prasti darbininkai. Išeivystė Amerikon ten mažai teišsiplatinus. Rudeniop pargrįžta namo... Dabar apsvarstykim tos išeivystės vertę. Taupus žmonės kas metai ligi 80 rub.[1]) parsiveža; bet atsiranda ir tokie, kuriems ar tai delei girtuokliavimo, ar darbo trukumo neužtenka uždarbio net ir namon parkeliauti. Tai yra vienatinė išeivystės nauda. Daug daugiau rasime išeivystės blėdingumo: paliktas po moterų priežiura laukas dažniausiai tampa apleistas; neišduoda nei tiek, kiek galėtu duoti tinkamai geram ukininkui prižiurėjus. Tad uždirbtus pinigus privalo samdininkams ir duonos pirkimui išleisti. Toki tai medegiška blėdis. Nemaža išeivystė kenkia šalies tautystei ir dorai. Daugėliškio ap-

[1]) Kitiems nusiseka ir daugiaus užsidirbti ypač tokiems, kurie turi įgiję šiokį tokį mokslą.

kaimiją lenkystės bangos neturėjo progos užlieti, kaip kitas Vilniaus rėd. šalis: nes 1) nebuvo joje dvarų, kurie uoliausiai kovoja su lietuvyste ir stengiasi praplatinti „poniškąją“ kultūrą ir kalbą lietuvių „tamsuolių“ tarpe; 2) kunigai buvo tikri katalikiškosios Bažnyčios tarnai, kuriems terupėjo vien katalikystės, o ne lenkystės ideja, kurie gana gerai žinojo, kad katalikystę galima platint ir palaikyt tik su vietinės kalbos pagalba, ir kurie vengė, kaipo nedoro pasielgimo, prisidengę šv. Evangelijos skraiste platint savo asmeniškus įsitikrinimus. Tad lig išeivystės prasiplatinimui lietuvių kalba pilnoj savo grožėj žydėjo, nors ir dabar kalboje vartojama grynai lietuviškos konstrukcijos, bet slaviškų žodžių tiek daug įvesta kalbon, kad baltgudis nei žodžio nesuprantąs lietuviskai galėtu suprasti jų kalbą. Pavyzdžiui paduodu porą nugirstų sakinių:

1) didesnė polza Maskolystėj dirbti: vyrai uždirbus ir čėsus nusipirkom, ir nors švientadieniais po stakaną čajaus galime išgert, 2) zavodose didesnis zarabotkas ir t. t.

Vien moterįs ir senukai, kurie sugeba pragyventi ant savo žemelės ir be pašalinių uždarbių, grynesnę kalbą tevartoja; bet ir tie nenori atsilikti nuo savo „daug mačiusiųjų“ vyrų ir kiek įmanydami margina savo gražiąją kalbą svetimtautiškomis pažibomis, laikydami sau tai už garbę. O ką jau bekalbėti apie nykimą tokių išeivių doros? Liudna žiurėti į tokį skaudų apsireiškimą! Juodos it debesįs mintįs veržte-veržiasi galvon—ne šiandien—ryt virs ir tie nelaimingi, kaip šimtai tukstančių kitų musų brolių vilniečių, baltgudžiais. Deja, ir tai gryna tiesa! Viskas lig šaknų išsipildytu, kad nebutu darbštaus ir įtekmingo vyro daugėliškiečių tarpe, kuris savo darbais ir žodžiais parodo klystančiųjų klaidą ir neišmintį. Tokį vyrą jie turi asmenyj vieno garbingo senelio, kuriam tepasilieka mums melsti Viešpaties sveikatos ir ilgo pagyvenimo, kad galėtu dar ilgus metus vesti savo jaunesnius brolius dorybės ir tiesos keliais, kaip ligšioliai.

Dabar kalbėsiu apie apsišvietimo ir tautiško susipratimo stovį. Iš augščiau pasakyto jau šį-tą apie tai galima spręsti Bet tas supratimas bus perdaug apskritas, tad tuo nepasitenkinsiu, nes, manau, kad ir skaitytojai norės nuodugniau tai sužinoti, ypač, kad šisai tautiško susipratimo ir apšvietimo klausimo stovis rupi kiekvienam dalyvaujančiam tautos kilime lietuviui. Taigi, apšvietimas stovi žemai, nesuklysiu pasakęs— vos ant pirmo kulturos laiptų laipsnio. Knygų ir laikraščių skaitymas prasiplatinęs labai mažai, ir tai tik atsiradus tinkamiau-

siam to krašto žmonėms laikraščiui „Spinduliui“, tegalima buvo jis išplatinti parapijiečių tarpe. Vienok iš maldakningimoka skaityti beveik visos moteris; keliose tardomose kaimose neatsirado nei vienos analfabetės; vyrų gi, nemokančių skaityti, randasi daug didesnis nuošimtis. To tamsumo ir nesusipratimo delei randa čion sau prieglaudą ir gerą gyvenimą visokie nakties paukščiai: šunadvokačiai ir kitoki apgavikai, kurie be gailesčio lupa kruvinai uždirbtus lietuvių skatikus, kraudami sau turtus už kelių žodžių sukalbėjimą, ar už saujelę iš patvorio parinktų žolių. Ypač pragarsėjo savo gydymais vienas sentikis. Jis „gydo“ išimtinai tuos, kurie nenori kariumenėj tarnauti. Nuo kiekvieno gydomojo ima nuo 100 lig 500 rublių. Su tuo paliuosavimu visaip atsitinka, bet kad savo pacientų sveikatą tikrai moka sugadinti, o kitą net ir į grabą nuvaryti, tai tikra tiesa.

Daugėliškiečiai gyvena sodžiuose. Laukas visų padalintas į rėžius, ir į tai taip įjunko, kad net paskutiniais laikais viensėdžiai, dalindami lauką sunų tarpe, dalina rėžiais, tverdami tuo budu naujus sodžius, o tuomi pat daugindami skurdą ir vargą. Bet ir tam ar tik nebus galas. Nors žmonės ir labai šnairiai žiuri į skirstymąsi viensėdijomis, ypač moteris, vienok jau pradžia padaryta: šiemet pradėjo net du sodžiu skirstytis, o žinoma, kad tik pradžia darbą gaišina. Kaimynai, matydami visą gyvenimo viensėdijose ištaigą ir gerumą, skubinsis sekti savo drąsesnius brolius. O tai bus naujas geryneigos apsireiškimas, naujas šviesos vaisius!

Ligšioliai kalbėjau apie Daugėliškiečių vidujinį stovį: t. y. tautišką susipratimą, apšvietimą, dabar gi šį-tą pasakysiu apie jų orutinį gyvenimą. Triobesių tvarka žymiai skiriasi nuo suvalkiečių sutvarkymo. Čion nėsama tos simetrijos ir dailumo sustatyme, kaip pas ukininką suvalkietį, bet už tai, manau, praktiškiau, nes 1) nėr to kitą kart poros margų kiemo: gyvenamąją triobą statoma prie kelio, o kitas triobas atokiai nuo jos ypač kluoną; tvartai apskritai statomi arčiau gyvenamosios, turbut dėl to, kad su jais dažniau reikia susidurti, tad nuo vienos triobos lig kitai eina tik siauras iš abiejų pusių tvora atitvertas kelelis, 2) atsitikus gaisrui kitos triobos greičiau gali išlikti, negu pas suvalkiečius. Gyvenamoji trioba padalinama į tris dalis. Vienoj gyvena žmonės. Ji dažniausia dalinama dar į dvi dalis, bet atsitinka, kad pasilieka nedalyta, t. y. vienas didelis kambarys. Langai vidutinio didumo, šviesos turi lig valiai. Naujesniose triobose dedama grindis. Be grindų gyvenamasis kambarys retenybė, gal tik koki šimtametė lušnelė. Prie sienos statoma didelė duonai kepti kros-

nis, o prie jos prikergiama verdamoji mašina. Sienos, grindis ir lubos senoviškai paliekama nedažyti; o mergelės nesigailėdamos savo rankų darbelio palaiko švarumą, dažnai juos šveisdamos. Sienos papuoštos daugybe šventųjų paveikslų, kurie liudija gyventojų tvirtą prisirišimą prie savo prabočių tikėjimo. Pašaliais prie sienų stovi platus, ilgi suolai, o kertėj didelė skobnis. Viduryj gyvenamos eina perdėm siaura priemenė. Trečia dalis apskritai dalinama į dvi pusi: pirkaitę ir kamarą. Pirkaitė reiškia tą pat, kaip pas mus kamara. Ten sudedama visokie viralai bei kiti namų ukio vaisiai. Kamara atstoja musų klėtį. Ten pilama grudai, kabinama drabužiai, statoma viena ar net ir kelios lovos su „minkštais patalėliais“ „meiliems sveteliams“ ar ir pačiam šeimininkui po sunkių vasaros darbų pavėsyj apypietės prigulti. Pasiturintieji ukininkai stato atskiras klėtis, o antrąjį gyvenamosios triobos galą paveda seklyčiai. Ji užlaikoma panašiai į musų ukininkų seklyčias. Tvartai panašųs į musų. Kluonai gi tuo skiriasi, kad į juos įvažiuojama iš galo ir grendimas daroma per vidurį išilgai, o javai kraunama iš šalių. Gyvulių, turintieji trainą žemės, laiko po 1 arklį, 2 karvi, 4 avis ir 1 ar 2 kiauli; pustraininiai laiko tiek pat išskyrus arklį. Laukams apdirbti šie pastarieji samdosi trainius. Važinėjama vienu arkliu su lanku. Beviešint pas vieną ukininką, teko važiuoti į atlaidus. Važiavo 8 asmenis, o šeimininkas net 4 vežimus turėjo duoti. Suvalkietis be abejo butu susodinęs į ilgvežimį dvejetos arklių vežamą. Laukuose irgi panašiai dirbama. Atsitinka penkiais ar šešiais vienarkliais vežama šienas ar javai. Tai manau nepraktiška, nes daug daugiau prie tokio darbo reikalaujama darbininko. O jis šiais laikais ne tik ką brangus, bet dar ir sunkiai gaunamas. Reikalinga ekonomija. Ukis vedamas ir laukai dirbami senoviškai. Keliai bjauruș. Ištikro, visoj Lietuvoj vien tik kauniškiai puikiai gali pasivažinėti, nes jų keliai maža kuo skiriasi nuo musų plentų. Sektinas daiktas. Kryžiai statomi vien tik kaimuose. Tų savotiškų, painiai išskaptuotų ir originalinių „smutkelių“ ir koplytėlių, kaip Žemaitijoj, čion nėsama. Nėsama taip pat tų dailių milelių ir garsių Lietuvos drobių, nors dar jaunimas dažnai susirinkęs padainuoja „apie mergelę audėjėlę,“ „plonas drobeles“, „gelsvus linelius“, nes vyrai ir mergaitės su moterims dažniausiai dėvi pirktiniais rubais ir net seka madas ypač mergaitės: apsitampę diržiukais, sagų prisisiuvę netik iš pryšakio bet ir iš užpakalio, su pustinėmis rankovėmis. Tiek apie apkaimiją. Dabar privalau šį-tą pasakyti apie jos branduolį—Daugėliškio miestelį. Randas jis Vidžių ir Švenčionių

tarpe apie 100 varstų atstui nuo Vilniaus. Nieko ypatingo jame nerasime, ir nors miestelio vardą nešioja, bet yra paprastas bažnytkiemis. Pora dešimčių gyvenamųjų netvarkoj išmėtytų dviejų gatvių pašaliais, medinė bažnyčia su klebonija— tai visa miestelio įtalpa. Gyventojų diduma kaip paprastai Lietuvos miesteliuose—Izraeliaus sunųs. Iš kitų gyventojų paminėtini: du felčeriu, kurių vienas visuomet valsčiaus renkamas ir, žinoma, kaip dažniausiai, už degtinę, todėl ir patenka visokie „Motiejukai“ buvę kokie nors ligonbučio sargai, pažįstą vieną ricina, kaipo geriausį nuo visų ligų vaistą. Šiais metais apsigyveno gydytojas lenkas[1]), bet žadąs išmokti ir lietuviškai. Gydytojas čion labai pageidaujamas, tik gaila felčeriai, matydamu negalėsią taip «nuosekliai» darbuotis kaip pirmiau, daro jam visokias kliutis, ir kol kas jiems sekasi, bet manau neilgam. Iš įstaigų paminėsiu: raštinę, mokyklą, šiemet atidengtą p. Matkevičiaus, paštą ir „visureikalingiausias“, nes daugiausia Lietuvoj prasiplatinusias, alines bei traktierius, kuriuos žmonės sąžiningai lanko, nes gal tik šabo metu tuščios tebestovi. Bažnyčia stovi dailioj vietoj ant kalnelio ir, nors neturtinga bet švariai ir tvarkoj užlaikoma. Bereikalingai vienas «Vilties» korespondentas užmetinėjo kun. klebonui bažnyčios neprižiurėjimą ir apleidimą. To viso nesimatyt. Jei bažnyčia neturtinga—tai juk ne klebono kaltė. Atpenč, klebonas dar privalo pagyrimą užsipelnyti, nes neturtą su tvarka taip moka suderint, kad viskas joje malonų įspudį padaro. Daugėliškio apk. gyvuoja jau nuo XVI amžiaus[2]) (nuo 1526 m.); įsteigėją Vilniaus vaivada garsiosios Lietuvoje giminės V. Goštautas. Bekalbant apie bažnyčią ir apkaimiją reik paminėti ir apie jos dabartinį valdytoją—kleboną kun. kan. Klykavičių. Lankydamas tą kraštą turėjau laimę asmeniškai su juo susipažinti viena, o antra daug esu girdėjęs nuo jo parapijiečių, tad tomis žiniomis pasidalinsiu ir su gerb. skaitytojais. Trumpai pasakius, tai yra gerbtinas žmogus: kaipo kunigas yra geras dušių gydytojas ir nenuilstantis darbininkas, kaipo apkaimijos tėvas—trokštąs savo vaikams gerovės ir vedąs visokiais budais juos prie to; kaipo visuomeninkas—platina apšvietimą kiek galėdamas ir susipratimą žmonių tarpe, ant galo kaipo žmogus—lipšnus, malonus, nešališkas, myliš tiesą ir visuomet pasirengęs paremti reikale ar sušelpti. Trumpai tepasakius, nors butu kas ir daugiau parašyti, nes 1) ap-

---

[1]) Nuostabu, kame gludo lietuviai medikai! Nejau visi butu persiėmę misionoriavimo idėjomis?

[2]) Słownik gieograficzny.

rašyt to vyro nuopelnus nėra mano tiesioginis tikslas, 2-gi neturiu moralės teisės be jo leidimo tai daryti.

Pabaigęs savo uždavinį pasiaiškinsiu ko delei esu tai padaręs. „Lietuva tai paslaptinga šalis“ paprastai svetimtaučių kalbama. Tai kalbėdami jie turi pilną tiesą: buvo ji paslaptinga kuomet dengė ją nepereinami miškai su daugybe plėšriųjų žvėrių; buvo paslaptinga, kuomet, ačiu žiauriems kryžiuočiams, Lietuvos žemė raudonavo nuo jos mylimų sunų kraujo, o jos miestai ir kaimai skendo ugnies juroje; buvo ant galo paslaptinga kuomet ji neturėjo savųjų vaikų tarpe šviesuolių! Bet dabar, bestojant jai ant vieno su Europa kulturos laipsnio, ar nukrito toji paslaptingumo skraistė? Deja, ne! Paslaptinga ji ir šiandien ne tik svetimtaučiams, bet ir mums lietuviams. Mes geriau pažįstam samojėdų bei japonų gyvenimą negu savo brolių rytiečių ar žemaičių. O to buti neprivalo. Tai prašalintina spraga. Kokiuo budu? Tokiuo aprašymu atskirų apylinkių, kokį aš čion paduodu. Žinoma, šis mano aprašymas netobulas, daug reikalaująs pataisymų ir papildymų. Bet visgi žmogus perskaitęs tai turės nors menką sąvoką apie Daugėliškių apkaimiją. Geistina, kad koks nors specialistas paduotu geresnį aprašymo budą, o apšviestieji broliai netingėtu aprašyti savo apylinkes, tuomet tik nukristu tos paslapties šidronėlis nuo Lietuvos padangės![1])

Liaudies mokytojas.

„AŠ TIKIU VIEN Į TAI, KĄ SUPRANTU“.

(Pagal E. Duplessy).

Neseniai apgarsinau straipsnį, kuriame stengiausi atsakyti į tą taip plačiai praplitusį, bet sykiu taip neišmintingą tvirtinimą: „Aš tikiu vien į tai, ką matau“[2]). Šiam straipsniui pasirodžius, greitai gavau laišką, kurio nebeturiu savo rankose, bet kurio turinys maž, daug buvo toks:

„Tamsta teisingai išgriovei viršminėtąjį mano tvirtinimą; jis to užsitarnavo, neturėdamas tvirto pamato. Dabar jau, gerai žinau, kad yra

---

[1]) Puikus sumanymas. Visiems augštesnių mokyklų mokiniams patartumėm imti pavyzdį iš p. *Liaudies mokytojo* ir lankyti per vakacijas ne vien Vilniaus gub., bet ir Kauno, ypač apie Zarasus, Vidžius, Pelikus ir k. Tik turime perspėti, jog klerikai tam darbui netinka, nes vietiniai klebonai gali juos paskaityti „litvomanais“ ir apskųsti seminarijų vyresnybei, kaipo agitatorius. *Red.*

[2]) Žiur. „Ateities“ № 5.

dalykai, k u r i ų n i e k a d o s n e m a č i a u, o vienok turiu į juos tikėti. Bet Tamsta nesiskubink išduoti man už tai krikščioniško tikėjimo diplomą: aš laikaus kito tvirtinimo, kuris yra daug sunkiaus sugriaunamas, butent: *„Aš tikiu vien į tai, ką suprantu“*. Aš remiuos ant tvirto pamato ir nemanau, kad Tamsta galėsi mane nuo jo nustumti“.

Slankiojau ant Nemuno kranto, jieškodamas trumpo ir gero atsakymo. Minia plaukė Slabados linkon, kur turėjo skraidyti Utočkinas. Aš dar nebuvau matęs kaip lakiojama, taigi norėjau irgi pasinaudoti proga ir taipogi nuėjau. Šis vargas man pilnai apsimokėjo: nes tai buvo tikrai puikus reginys, kuris priverčia stebėtis žmogaus genijum ir tų žmonių - lakūnų energija. Su visais žiurėtojais sykiu stebėjausiu, mušiau bravo, mojau įdukęs skepetaite, ir labai gailėjau, kad ikšiol nėr da aviatorių hymno bei maršo, kuriuodu lakunų pagarbai muziką galėtu uždrožti.

* * *

Kada ateini į aviacijos lauką, tai gerai yra pasiimti su savim ką-nos, kad galima butu praleisti laikas, nes dažnai priseina gana ilgai lau'kti: ponios atsineša mezginius, vyrai skaito; aš-gi neturėjau nieko, nei mezginių, nei kningų. Taigi klausiau savęs, kaip reikės praleisti laikas. Atsakymas šin klausiman buvo lengvas; kauniečiai yra gan kalbųs, ir man pasisekė prakalbinti daugiaus ne gu vieną. Norėdamas pasimokinti, užklausiau vieno, kito, trečio ir t. t.:

— Kaip šitie prietaisai, budami sunkesni už orą, gali laikytis jame?

— Ištikro, Tamista, aš nieko nežinau.

— Kaip šitie drobės sparnai, tokie silpni, nelinksta ore ir laimingai išlaiko vėjo dukimą?

— Aš nieko nežinau.

— Kas tai yra motoras 40-ties, 50-ties, 70-ties arklio spėkų? Kas tai yra arklio-spėka?

Į šiuos klausimus kai-kurie atsakinėdavo, bet toli ne dauguma.

Ant galo suradau malonų ir gudrų poną, kursai sutiko išaiškinti man aviacijos paslaptis.

— Žiurėk, Tamista, tai labai nesunkus suprasti dalykas ir t. t. ir t. t.

* * *

Tuo tarpu, šituose pasikalbėjimuose laikas lėkte lėkė; lakunas rengėsi irgi tą-pat daryti. Sunku apsakyti publikos entuziazmas. Galop pakilo į orą. Bematai visos akįs ir žiuronėliai nukreipti tapo į žmogų drąsuolį. Visi sekė jį ore ratus darant, ikikol jis nuskridęs toli pranyko visai iš akių.

— Tamstele, sakau vienam kaimynui, kada jau nebuvo ko bežiurėti, turbut sveikas labai interesuojiesi aviacija.

— Kaip ir visi.

— Tai Tamista tiki į ją?

— Ne tiktai tikiu į jos dabartį, bet ir į jos ateitį.

— Bet Tamista tik ką buvai man pasakęs, kad apie aviaciją nieko nesupranti?

— Tai tikra tiesa.

— Taigi Tamista tiki, kad žmonės gali lakioti, nors ir nesupranti kaip tai yra galima?

— Tikrai taip. Aš tik-ką mačiau lakiojantį žmogų; na, ir turiu įtikėti į tai, kas yra.

— Aha! aš suprantu: **Tamista tiki į tai, ką matai!**

— Atsiprašau!... Aš atėjau pirmą kartą pažiurėtų aviatoriaus, bet jau tikėjau ir anksčiau į jų nepaprastus darbus, pasiremdamas pasakojimais tų, kurie juos pirma manęs buvo matę skraidant.

— Taigi Tamista manai, kad nebutinai reikia matyti, kad įtikėti?

— Taip.

— Bet visgi, Tamista, tur but manai, kad reikia suprasti, kad įtikėti? O juk Tamista nesupranti nieko apie aviaciją...

— Tai tiesa, yra dalykai, į kuriuos net ir nesuprantant jų, reikia tvirtai tikėti; štai aš nesuprantu, kaip javo grudas, kursai tuno žemėje, dauginasi, atnešdamas kartais net po 20 ir daugiau naujų grudų ir visgi tikiu į javus, į miltus ir į duoną. Aš nesuprantu, kaip bulvės, kurias valgau, persimaino į mano kuną ir kraują, ir visgi tikiu aš į bulves ir į maitinimąsi. Taippat aš nesuprantu nieko apie aeroplanų mechanizmą ir visgi tikiu į aviacijos ateitį. Tai paprasčiausi dalykai ir, mano nuomone, turėtu buti silpnaprotis, kas užsispirtu kitaip manyti.

— Aš irgi laikausi Tamistos nuomonės. Bet aš ieškau atsakymo į laišką, kurį tik-ką apturėjau, ir kuriame yra padėtas tvirtinimas: „Aš tikiu vien į tai, ką suprantu“.

— Ar tai gal but? Bet jeigu čia butu atėję žiurėtų aviatoriaus lakiojimo vien tie, kurie supranta apie aviaciją, tai aerodromas butu visai tuščias... Ar Tamista nori, kad aš patarčiau, koks duoti atsakymas Tamistos korespondentui?

— Labai man butu malonu...

— Pasakyk Tamista jam: „**Aš nesuprantu**, kaip Tamista galėjai parašyti man panašią kvailystę, o visgi aš turiu į tai **tikėti**, nes perskaičiau Tamistos laišką“.

— Tai ištikro puikus priparodymas. Ačiu Tamistai už jį ir tuojaus nusiųsiu jį savo draugui.

* * *

Pasakyta—padaryta.

Kazys B.

E. S. Nekrasova.

KAREIVIS JONAS.

Apysaka iš pirmųjų krikščionystės amžių.

III.

Jonas pribėgo prie kalėjimo. Dar vakar išsiklausinėjo jisai savininko, kaip jis surasti, užtat dabar drąsiai ėjo, tarytum, buvo čia jojo pilis. Kalėjimo trioba buvo baisi. Prie vartų stovėjo sargai; kaikurie iš jų snaudė. Jonas verkdamas meldė jį įleisti. Sargybiniai, matydami jo susijudinimą ir ašaras, galvojo, kad jis beprotis, o ir laikas jau buvo vėlus, pertai jo nenorėjo įleisti.

Vieni iš sargybinių juokavo iš jo, kiti vijo jį su barniais, o treti... treti meldė iš jo pinigų, žadėdami įleisti. Jonas atidavė viską, kas buvo su juo: ir pinigus, ir butelį vyno, ir dar viršutinius rubus... Rankose jo tik liko maišelis sausainių. Su tokiomis lauktuvėmis įėjo jisai į kalėjimą.

Kalėjimas—drėgnas požemis, juodas ir išmiręs. Aplinkui buvo taip tamsu, taip tylu, tarsi, čia nebuvo nei jokios gyvybės...

Niekas nesusikrutino kuomet užsibeldė durų spyna ir sucypė užrudijusios nuo laiko ir drėgnumo kilpos. Durįs užsidarė, spyna vėl susibeldė, ir Jonas likosi kalėjime.

Iš tolimo kampo pasigirdo dusavimai ir maldos šnibždėsys. Jonas garsiai prabilo:

— Vardan Kristaus! aš jusų brolis, aš atėjau patvirtint jusų! kur jųs? ar daugel čia jusų?...

Dešimtįs silpnų balsų atsakė jam. Visi, kas turėjo jiegų atsakyti, atsakė:

— Tai angelas!... Musų angelas sargas!... Viešpats atsiuntė tave pas mus! Kada-gi, sakyk, kada, pasibaigs musų kentėjimai? Musų daug... daug čia...—

Jonas pasakė jiems, kas jis ir ko čia atėjo.

Tarp sėdinčių buvo daugel sergančių ir daugel senų. Senukai, kelias dienas gulėję be judėjimo ant drėgnų akmeninių grindų, pragulėjo šonus; daugelis sudžiuvo be valgio, ir daugelis mirė iš alkio.

Jonas stengėsi palengvinti kiekvienam sopulius: jauniems, nusilpnusiems nuo alkio, davė sausainių; kitiems perraišinėjo žaizdas, del perraišinėjimo plėšė savo rubus, o tų, kurie nusilpo kentėjimuose, meldė tvirtintis, nenukrypti nuo kelio teisybės.

Jau seniai prašvito diena, jau seniai už sienų kalėjimo buvo paprastas kasdieninis judėjimas, o Jonas vis meiliai dirbo.

Kalėjimo viršininkai seniai jau apvaikštinėjo per kalinius ir galop priėjo prie durų, kur buvo ir Jonas.

Suskambėjo spyna ir atsivėrė durįs. Tarnai su degančiais žibintuvais prabėgo pirmi ir atsistojo iš šonų įėjimo. Kartu visas požemis nušvito. Ant grindų gulėjo gyvų ir numirusių kankintinių kunai, išvargę, pamėlynavę, ką - tik primesti skarmalais, o ir visai nuogi; jie buvo panašųs į giltines, o ne į gyvus žmones: nes buvo tik kaulai ir oda. Viduryj kalėjimo stovėjo pusnuogis Jonas; ant jo kybojo tik rubų skudurai. Sudėta kryžium dešinėji ranka pakelta į viršų, tarsi, pas Joną Krikštytoją, kada tas skelbė Dievo žodžius, jo akįs taip-gi buvo pakeltos augštyn.

— Musų Dievas tenai, Jis mumis sustiprins!...— balsiai ir karštai sakė Jonas, kuomet triukšminga kuopa įėjo viršininkai ir nustebę sustojo.

— Kas tai?... Iš kur šis žmogus? Kaip įėjo jis čionai? Kas jį įleido? Sugriebt!... surišt jį! —pasigirdo susyk keletas rusčių, liepiančių balsų.

Ir Jonas nespėjo pabaigti pradėtos kalbos, kaip sargai, sugriebę jį, išvilko iš kalėjimo. Neužilgo Julionas sužinojo, kad viršininkas jo kariumenės burio, Jonas—krikščionis, kad jis nepersekioja, bet padeda krikščionims.

Julijonas prisakė užkalti Joną į sunkius geležinius pančius, o pats išėjo kariautų su persais. Ilgai tęsėsi karė, ilgai Jonas sėdėjo kalėjime, ilgai nebuvo nei teismo, nei tardymų, ir ilgai dar butu sėdėjęs, kad ne ciesoriaus mirtis tos karės metu.

Kartu su kitais išleido ir Joną. Nuo to laiko Jonas metė kareivystę ir atsidavęs, tarnavo artimui. Jis nėjo į vienuolyną, kaip darė kiti Jis sakė:

— Dievas mums liepė nebėgti nuo žmonių, bet juosius mylėti, lengvinti jų buvį. Kiekvieno gyvenime yra daug vargų, daug sunkumo. Kitą kart žmogui ir neapgalėti savų vargų, tai-gi ir reikia jį paselbėti. Tegul kiekvienas iš musų žiuri į žmogaus reikalą ir vargą, kaip į savo brolio, tegul sušelpia jį, rupinasi juom—taip liepė mums Kristus!

Ir Jonas netiktai taip sakė, bet ir darė. Jis visą gyvenimą atidavė žmonėms paniekintiems, reikalaujantiems pagalbos; jų vargai, jų bėdos, buvo jo paties nelaimėmis, jo paties vargais. Apie save jis, tarytum, užmiršo ir atsiminė tik prieš mirsiant.

— Palaidokit mane,—sakė jisai:—ten, kur guli neturtėliai, visą gyvenimą kitiems dirbantieji...—

Ir jįjį palaidojo šale kelio, vargšų kapinyne.

Iš rusų kalbos vertė *K. Bitikas.*

—:—

EKSTERNŲ REIKALAI.

Budamas vienas iš eksternų, negaliu nutylėti prieš tai, ką sako p. Petras R. № 6-7 „Ateities“, kad „pas mus dar jokios organizacijos negirdėti nei panašių ratelių, kokiuos matom pas gimnazistus“. Tai ne tiesa! Jie gyvuoja ir dirba apsišvietimo labui, susispietę Šiauliuos, Vilniuj... gal dar ir kitur— meldžiame atsiliepti. Iš laikraščių sunku suvokti ko gero apie juos. Buvo pernai rašyta apie Šiaulių eksternus ar „švedus“,

kaip tankiausiai juos vadina, „Aušrinėj“ ir dar kokiame tai laikraštyj, rodos, „Viltyj“, bet labai mažai.

Šiauliuos eksternai, kai jau susiorganizavo, bus antri metai.

Išpradžios jie tiktai turėjo mokytoją lietuvių kalbos, mokinos taisykliškai skaityti, gramatikos, rašydavo diktandus, rašytinius darbus; vėliau pradėjo mokytis literaturos, įvesdami debatus ir t. t.

Galų-gale pabaigoj mokslo metų susiorganizavo „Aušriniečių“ vardu, sustatę tam tikrus įstatus; kiekvienas butinai turi išsirašyti „Aušrinę“. Be „Aušrinės“ skaito dar ir kitus laikraščius labiausiai „Viltį“ ir „Lietuvos Žinias“. Tik negirdėtis, kad kas butų išsirašęs „Ateitį“; nors ir ją skaito „po truputį“. Žinoma, kai - kurie gėdžias: mat klerikalu pavadins...

Ši organizacija jau ir pirmais metais yra nemaž nuveikusi: rinko aukas Tautos Namams, Žiburėliui (21 r. 80 k.), parsisiųsdinę, maž nevisi platino kningas, parvažiavę namo, vasaros metu; beto surengė keletą vakarų.

Abiejų lyčių toje eksternų kuopoj yra apie penkiolika asmenų; galima tikėti, kad ilgainiui daugiau atsiras.

Kaikurie tos kuopelės sąnariai noriai ir veikliai lavinas, pilni prakilnių norų ir kitus traukia prie to. Bet tokių maž tėra... daugiausiai-tai nesusipratę (čia kalbu ne vien apie tos kuopelės sąnarius),—į visa tai apatiškai žiuri. Jiems geriau liuosame laike sulošti kortomis, išgerti arba po miestą valkiotis: ar nepasitiksią „mėlynųjų akelių“. Kiti-gi skubina, kad kaip nors „sausai“ programą iškalti; paskutinieji užgirdę, kad reikia skaityti kningas, lavintis—juokias atsakydami naiviškai, lyg paskutinis tamsuolis: „Ar aš iš to duoną valgysiu“...

Nepasakysiu, kad ir iš musų susiorganizavusių kuopelėj neatsirastu tokių, kurie nesirgtu kokia nors iš virš paminėtųjų ligų...

Baigdamas, primenu, kad mums reikia daugiau rašyti savo laikraščiuos apie eksternų kuopeles, jų veikimą, lavinimąsi ir t. t. Sparčiau, draugai, tegu plaka musų širdyse tėvynės meilė! labiau terupi jos gerovė ir ateitis!

J. J. Mauškalnis.

LIETUVIŲ DAINOS.

—:—

III.

Bet daugiausia pas lietuvius dainų šeimyniškų. Tą jų žymę puikiai aprašo dainų tyrinėtojas Bartsch'as.—Šeimyna susideda iš keletos asmenų, sujungtų meile. Ta meilė, sako Bartsch'as, yra lietuviškos tautiškos poezijos tema. Puikiai apdainuojama jaunųjų meilė. Pirma žmogaus meilė atneša jam gyvenime linksmybę ir laimę. Užtat dainose pirmoji meilė ir jaunos dienos labai yra branginamos. Mergelė daug yra jautresnė ir meilesnė už berneli. Kaip gi karšta ir švelni, dora ir gryna meilė tarp bernelio ir mergelės pasirodo musų tautiškose dainose!

Gulbinas lėkė,
Vainikėlį nešė,
Taip gražiai ulduodamas.
O jį apstojo pulkas seselių
Tą baltą gulbinėlį.
O ir išskyrė mane jauniausią,
Močiutės mylimiausią.

Mergelė myli savo berneli ir dažnai jį savo dainose mini; ištikus jį nelaimei, verkia ir bėga jo gelbėtų. Bernelio papuošimas yra tai žirgas. Tėvelis, savo suneliui dar lopšyj' tebėsant, jau skiria žirgelį pas mergelę joti. Iš savo pusės bernelis myli savo žirgelį, jį prižiuri ir dažnai raitas joja atlankyti savo mylimos mergelės. Mergelė labai prisirišusi prie gėlių, iš kurių labiausia myli rutelę, iš jų ji pina vainikėlį, ir dabina savo „gelsvas kaseles", su juo pasitinka mylimą berneli, ir labai nuliusta, pradėjus jam vysti. Vainikas, kaipo ženklas grynos mergystės, mergelės akyse yra gražus, ir juomi berneliui girias.

Mano vainikėlis—kaip rutų raselė,
Žėr ant galvelės—kaip kaitri saulelė.

Toki meilė išsireiškia ir tarp šeimynos sąnarių: tarp gimdytojų, sunų ir dukterų. Tėvelis myli sunelius, o suneliai savo žilus tėvelius. Močiutės myli dukreles, o dukrelės klauso ir myli savo motinėlę. Ir jos netekusios graudžiai verkia.

Prie šeimyniškų dainų priguli ir svodbinės. Svodba mergelei ir maloni ir griaudi; maloni, nes sujungia ją su mylimu berneliu, bet ir griaudi, nes atskiria nuo mylimų tėvelių. Svodba susideda iš daugelio apeigų. Pasižinęs su mergele, bernelis siunčia pas ją piršlius. Sutikus mergelei ir tėvams, bernelis atvyksta ir prasideda sutartuvės. Susikalbėjus su jaunaja jaunikis sumaino su ja žiedais. Po susižiedavimo, ketvergo vakare vėdžio ir nuotakos namuose susirenka svečiai ir jau siunčia kvieslius kviest į vestuves. Išrengiant dainuoja:

„Pyniau rutą, pyniau mėtą,
Pyniau lelijėlę ir t. t.“
„Bepig tau bernužėli pas tėvelį buti,
Bėda man, mergužėlei, reik šalin išeiti“.

Panedėlio vakare susirenka svečiai ir prasideda vestuvės. Išvakaruose vėdys joja pas jaunąją: išjojant puola tėvam į kojas —atsiprašo. Tuotarpu jaunoji taisosi priimti savo berneli, pamergės rėdo jos galvą. Atjojus vėdžiui—jo neleidžia pro duris, pakol neįsiprašo. Įėjęs į gričią, jis turi išvaduoti suolą pas skobnį nuo pamergių, vaišinant jas alumi ir midumi. Kad jaunasis su svotais atsisėda pas skobnį, pamergės jaunąją su viena drauge paslepia po paklode. Jaunasis atėjęs jieško, katra iš tųdviejų, atradęs, vedasi už skobnio (stalo); jaunoji verkia. Jaunasis jai duoda dovanas, tuotarpu dainuoja:

Sėd musų seselė
Už balto stalelio,
Bernužėlis prie šalelės.
Parito seselė
Savo vainikėlį
Per baltąjį stalelį.
Priimk, berneli,
Mano vainikėlį,
Ir mano jaunas dienas.
— Tai priimsiu, mergele,
Tavo vainikėlį
Ir tavo jaunas dienas.

Čia jaunieji pasibučiuoja ir prasideda šokiai. Taip pasibaigia vakarynos, arba pintuvės. Utarninke važiuoja į jungtuves, veža jaunosios kraitį. Kraičius išvežus, sėdasi visi valgyti. Pirm valgio vėdžio pabrolis atneša rutų vainiką ir pamergės jį prisega jaunajai prie kasų. Prie stalo jaunieji nevalgo; pakilę lenkiasi visiems svečiams. Kelias dienas pasilinksminus, veža marčią ir anytą pas jaunąjį. Ten vėl linksminasi. Kada svečiai nuvargę eina gult, vėdžio motina nuveda jaunuosius su muzika į svirną, užrakina ir rak-

tą su savim paima. Ant rytojaus su didžiu trenksmu prikelia jaunuosius. Tuotarpu parveža svočią, svirne parėdo jaunajai galvą, išdalina giminėms dovanas ir eina gričion ar seklyčion, atiduotų marčios pietų. Po piet svečiai išsiskirsto. Ateinančioj nedėlioj buna sugrąžtai. Jaunieji važiuoja pas tėvus jaunosios, ir ten vėl pasilinksminę grįžta namon. Tuo budu pasibaigia vestuvės ir linksmybės.

IV.

Ypatinga dainų rųšis tai r a u d o s, arba pakasynų dainos. Jos, žinoma, yra labai liudnos. Ant žemės nėra nieko liudnesnio, kaip persiskyrimas su mylima žmogysta ant visados. Numirus tėvui ar motinai, vaikai gailiai rauda, vadindami tėvelį „sengalvėliu, trumpamžėliu“, o motinėlę „dušonėle, sengalvėle“. Štai pavyzdis garbstymo:

„O mano tėveli, o mano sengalvėli,
O mano tėveli, o mano trumpamžėli,
Mano vėlių sveteli, padėkavoju, kad mažus mumis užauginai...
O mano motinėle, o mano dušonėle,
Vakar tuom čėseliu dusavai ant lovelės, o šiandien ant bal[tos lentelės...
Mano motinėle, mano širdele, budavoja tau dvarelį, be durelių, be langelių. Kaip tu pakelsi tas lenteles ir tą sierą žemelę?
Tu nematysi nei aušrelės auštant, nei saulelės tekant“...

Prie numirusio sunaus kuno, motina jo taip rauda:

„Mano suneli, o aš mislijau, kad savo sunelį užauginsiu, o mano suneli, mano dobilėli, pamislijai į augštą kalnelį, į sierą žemelę... O mano suneli, išauš šilta vasarėlė, o žmonių suneliai laukelius ars, o mano sunelis augštame kalnelyj, parlėks girių gegelės, pradės kukuoti, o ir aš joms padėsiu kukuoti, pradėsiu gailiai verkti“...

Mirus dukrelei motina taip raudoja:

O mano dukrele, o mano viešnele,
O paskynė tave kaip daržo rutelę,
O perlaužė, kaip daržo lelijėlę,
O išsirpo kaip kalne uogelė.
O kad įmanyčiau, už baltų rankelių pasodinčiau...
O skauda mano galvelę, alpsta mano širdelė...

Pažvelgę į prasmę ir turinį lietuviškų dainų, matome, jog jos plačiai, turiningai, įvairiai ir aiškiai aptaria lietuvį visuose atvėjuose jo historiško ir ukiško gyvenimo, pradedant nuo lopšio, lig žilos senystos ir mirties[1]).

Rutelė.

[1]) Medega imta iš „Žinyno“ ir kitų šaltinių.

FOLKLORO RINKIMO DELEI.

—:—

Apskritai galima pasakyti, kad folkloro rinkėjai visai sau neįsivaizdina, kiek jie vargo atneša savo folkloro medegos užrašinėjimu. Negalima juk jokio darbo tinkamai atlikti, jei darbas bus vedamas nenuosekliai ir be tvarkos.

Atsiunčiama popiergalį, ant abiejų pusių smulkiomis, kreivomis raidėmis prirašytą, su mikroskopišku tarpu tarp eilučių. Tankiai net ir išskaityti negalima. Jei ir galima, tai visgi išnaujo viską perrašinėti neapsimoka. Dažnai randasi variantai. Neapsimoka juk spausdinti visą dainą, nes tiktai keliuose jos žodžiuose gludi skirtumas. Čia tai ir prie geriausių norų nieko nesudėsi, nepaskirstysi—nors ir iš proto eik!

Taigi, jei norite atnešti naudą tautai folkloro medegos užrašinėjimais, tai visųpirma nesibijokite bent kiek daugiaus triuso ir nesigailėkite... popieros.

Surašinėjant folkloro medegą ir siunčiant ją į „Ateities“ redakciją reikia maž-daug prisilaikyti šių taisyklių:

1) Rašyti kuoaiškiausiai ir kuogražiausiai.

2) Rašyti ant vienos lakšto pusės.

3) Reikia tarp eilučių palikti tokį tarpą, kad reikalui atėjus, galima butu ištaisyti.

4) Kiekvieną folkloro dalyką reikia rašyti ant atskiro lakšto, jeigu ant vieno nesutelpa, tai ant kelių.

5) Ant kiekvieno lakšto turi buti pažymėta, kas rinko, kur rinko, nuo ko girdėjo ir kada užrašė.

6) Vienodumo delei reikia rašyti visiems ant vidutinio didumo laiškų popieros.

Tokie maž-daug „Ateities“ reikalavimai.

Bus neprošalį pažinus, ką sako apie šitą dalyką „Trumpa Folkloro dalykams rinkti programa“.

Kadangi ne visi teturi tą kningutę, tai paduodame iš jos keletą ištraukų:

— Iš kitų tautų praktikos žinoma yra, kad kiekvienas dalykas iš folkloro medegos geriausia užrašinėti ant atskiro popieros lapelio... Jeigu užrašomas dalykas į vieną lapelį netelpa, tai reikia visi vieno dalyko lapeliai į kruvą susegti, susiuti. Kairėje viršutinėje lapelio kertėje reikia pažymėti—kaimas, parapija, apskritis (pavietas), iš kur medega užrašyta. Kitoje viršutinėje to lapelio kerteje (dešinėje) užrašomi yra vardas, pavardė, metai, užsiėmimas ir kokio apšvietimo tasai žmogus, nuo kurio medega imta... Toliau eina paties dalyko užrašymas ir, jam pasibaigus, paties rinkiko parašas: vardas, pavardė, su pridėjimu dienos, kada tai paimta iš žmonių lupų. Be to, reikalinga čia pat pridėt, jei yra kokie abejojimai apie užrašytąjį dalyką; taip-gi paminėti, ar aprašytasai dalykas dar ir dabar tebevartojamas, ar tik seniau kada tebuvo žinomas. Viskas reikia aprašyti kuoaiškiausiai, kuosmulkiausiai, nesirupinant kalbos grynumu; naudingiausia užrašinėti lygiai tais žodžiais, kaip patįs žmonės, kad pasakoja. Užrašinėti reikia ta pačia tarme, kuria žmonės užrašomąjį dalyką pasakojo. Visos medegos svarbumas priguli nuo to, kad nebutu koks žodis kaip-nors klaidingai užrašytas. Nereikia apleidinėti nei kokio žodžio, vis tiek, ar jis suprantamas, ar nesuprantamas, ar padorus, ar nepadorus.—

Taigi, draugai ir draugės, jeigu pradėjote tą darbą, tai tęskite jį iki pačiam galui, bet tiktai gerai, nuosekliai ir su tvarka![1])

„Ateities" Redakcija.

„SAULĖS" KURSŲ VAKARAS.

Atsakomybę už paduotas čia žinias prisiima autorius. *Red.*

Rugsėjo 17 d. š. m. „Saulės" kursų taryba savo mokinių labui surengė vakarą, kurs savo tikslą beveik iš visų atžvilgių pasiekė kuopuikiausiai. Vakaro pamatas buvo tai gerbiamos p. Čiurlionienės paskaita apie Vyduno „Prabočių šešėlius". Gerb. prelegentė pirmučiausiai pažymėjo, kad p. Vyduno veikalo visai nekritikuosianti, bet tik norinti vakaro švečiams išreikšti savo asmeniškus įspudžius, apturėtus iš perskaitymo to veikalo. Pradėjo savo paskaitą tyliu, bet labai maloniu ir vis-gi visų girdžiamu balsu, kurio modulacija buvo tikrai artistiška ir savo tonais padėdavo klausytojui suprasti net giliausius gerb. prelegentės jausmus.

---

[1]) Gali buti keblumas, kokiuo budu atsiųsti medegą į Redakciją. Ant vokiuko reikia pažymeti—рукопись—(rankraštis), tai iki 4 lotų reikės užmokėti 7 kap., o toliaus už kiekvieną lotą po 2 kapeiki.

Tiktai vienas dalykas reikia pažymėti, kad patsai paskaitos tematas buvo nevisai atsakantis, ir kad patįs įspudžiai, kokiuos p. prelegentė pergyveno beskaitydama paminėtą veikalą, truputį ją pačią diskredituoja. Visi tai pripažins, kad katalikiškoji įstaiga, kokia, regis, skaitosi ir „Saulės“ kursai, privalo laikytis savo pamatų, o rengiant vakarą platesnei žmonių kuopai privalo vengti viso, kas galėtu tikybinius klausytojų jausmus užgauti. Tuotarpu patsai paminėtas Vyduno veikalas krikščionijos ir stabmeldystės principų susitikimą Lietuvos praeityje piešia tokioje švesoje, kad jei galima ką nors gero tikėtis, tai tik iš amžinos tautos esybės, o iš Dievo, kursai nesiskiria nuo dievaičių, žinoma, nieko nepeši. Aišku, kad toksai veikalas butu tinkamas tiktai kritikai, o ne parafrazei.

Gerb. prelegentė pažymėdama, kad išreikšianti savo įspudžius, visai to nepatėmijo, kad patįs įspudžiai yra tai pasekmės atlikto vidujinio psychiško netik jausmų, bet ir proto proceso. Vienas ir tas pats objektas gali įvairiuose asmenyse padaryti įvairų įspudį. Estetui akį verte veria Kapitolio Venus, tuotarpu kad musų sodietis ją pamatęs pasipiktintu jos plika išvaizda ir nusispjovęs paeitu į šalį, ir atžagariai: estetas numes į šalį musų laikų „nuogas atvirutes“, tuotarpu kad jas sau renka morališkai iškrypęs žmogus. Čia viskas priguli nuo laipsnio etiškos ir estetiškos kulturos. Gerb. prelegentės įspudžiai parodo, kad jinai sutinka su jausmais ir mintimis p. Vyduno, kurs, pasirėmęs tik ant kryžiuočių agresiviškosios politikos, daro konkluzijas apie pačios krikščionijos atkaklumą.

Tame pasirodo labai siauros ir visai nepragmatiškos gerb. prelegentės pažiuros į historišką santikį tarp Bažnyčios ir kryžiuočių. Kaip p. Č. prisidengusi nekritikavimo stogeliu mano, kad nieko blogo nedaro savo asmeniškų jausmų išreiškimu, taip lygiai ir kryžiuočiai, prisidengę Evangelijos platinimo ideja, manė, kad ją kuograičiausiai praplatins, įvykdins, jei pavergs savo valdžiai Lietuvą. Užeina tiktai toksai skirtumas, kad kryžiuočiai tai darė XIV amžiuje, o p. Č.—XX amžiuje. Kur buvo daugiaus geros valios, tai valia kiekvienam savaip manyti.

Tolimesnės programo dalįs buvo atlikta kuogeriausiai.

Tautgaila.

—:—

MUSŲ ATEITIS.

Laikai jau senųjų gadynių praužė
Nauja užtekėjo žvaigždutė vilties
Senų prietarų mes sugriovę bakužę
Pastatėme pylį vardu Ateities.
Tą pylį pastatėm mes savo širdyse
Ir joje gyventi tai mus' priedermė,
Ir jos idealas gyvybė mumyse,
Ir musų protingos gyvybės versmė.
Mes turim suprasti, pažinti kas tiesa,
Nes tam tik ir tvaksi mumyse širdis,
Ir musų tėvynėje skleisti jos šviesą,
O paskui keliauti kur šauk' ateitis.

Raganius.

STYGŲ AIDAI.

Stygų aidai stebuklingi
Skrieja erdvėje ir plaukia,
Lyg laukimai beviltingi
Ką tai moja, ką tai šaukia.
Bėga sriovė supdamosi,
Vėjas užia, medžiai gaudžia
Lyg kad deivės jų šakose,
Lyg širdyse jų kas maudžia.
Spindulių auksinės jurės
Audžia bangomis sonatą,
Jose dungso mintįs-burės
Toli, toli, jau nes'mato...

Raganius.

V. S.

NEJAU-GI?

(Tąsa)

—:—

4. Trumpa kritika atomizmo.

Klausant tulų gamtininkų pasakojimų, rodosi, jog jau nieko nėr tvirtesnio bei pastovesnio, kaip jų teorija apie atomus, į kurią jie žiuri, lyg į kokį dogmatą. Bet tikrumoj atomizmas yra vien tik hypotezė. Nei fyzika, nei chemija dar nesurado savo bandymuose fyzikai apčiuopiamų atomų. Tiesa, gamtamokslis skaldo kunus į mažiausias daleles, bet taip besielgiant dar nepriėjo prie tokių, kurios jau jokiu budu nesiduotų suskaldyti. Jei jos tikrumoje negalima toliau padalyti, tai tik todel, jog gamtos mokslas neįstengia to dabar padaryti, bet tai dar visai nereiškia, jog rytoj arba užporyt jisai to nepadarys. Gamtamokslis žino, jog ir mažiausioji vandens dalelė (molėkulė) susideda iš vandengamio, bet negal išparodyti, jog ši dalis vandeninės molekulės yra vandengamio, o anoji rugštygamio atomas. Dėlto tai visoks dabartinis padalinimas kunų į atomus (nepadalinamus kunelius) yra tik galimas mąstančio subjekto mintyje, bet dar ne tikrumoje arba praktikoj. Pasakymas-gi, jogei atomizmas yra dabartinio mokslo pamatinė tiesa, nebutu visai teisingas, nes eksperimentalis mokslas jokių atomų nei nesurado, nei nepritvrė, filosofija-gi gali juos skelbti, bet tik kaipo hypotezę. Ši-gi hypotezė pavirstu į tikrą tiesą tik tuomet, jei ji sugebėtu pilnai ir užtektinai išaiškinti visų gamtoje pastebimų apsireiškimų paskučiausias priežastis. Bet kad atomizmas, priimtas visoje savo samplatoje viską jau taip pilnai išaiškintu, kaip to nori jo šalininkai, su tuom dar negalima taip drąsiai skelbtis, nes ši teorija nėra dar taip išdirbta, idant vienodai butu pritaikoma prie visų mokslo sričių. Iš trumpai paduotos atomizmo peržvalgos matyt, jog atomas yra antras Proteus. Beveik kiekvienam tyrinėtojui jisai išrodo kitonišku. Chemikui atomai pasirodo su įvairia kokybe, mechanikui su vienoda, fyzikui jau tai su įvai-

ria, jau tai su vienoda. Vieni žiurį į atomą kaipo į kaž-ką kietą, kiti kaipo į tamprų (elastišką), vėl kiti kaipo į kažką vienstipį (nesudėtą) ir netęsų, o dar kiti kaipo į kaž-ką dvasišką ir t. t. Aišku čia, jog atomizmo hypotezė nėra dar pas visus vienoda. Tiesa, daugelis gamtos tyrinėtojų prisilaiko atomizmo teorijos, bet ne maža yra ir josios priešininkų, tarp kurių anot Fechner'io[1]) randasi šie žymus vyrai: Karsten, Ch. S. Weiss, Geubel, Leo Meier. Prie šių galima priskaityti ir daugybė kitų, kaip antai: Schönbein'ą, Snell'į, Karl'ą Jessen'ą, Dellinghausen'ą, Preyer'ą ir k. Yra ir tokių, kurie prisilaikydami atomizmo teorijos, skaito ją vienok, kaipo hypotezę, pvd.: Whewel'is, Helmholtz'as, Virchow'as, Kekulé, Wigand'as, Nögeli, Berthelot ir t. t. Garsusis darvinizmo pasekėjas Schultze[2]) žiuri į atomizmą, vien tik kaipo į subjektivų žmogaus mąstymo budą, kursai neturi jokio pamato tikrumoje. Jisai teisingai pastebi, jog atomizmas esąs vien tik fyzikos metafyzika.

Dabar prisižiurėkim iš arčiau, kaip ši „fyzikos metafyzika" savyje išrodo. Visų pirmiausia nuo kiekvienos hypotezės yra reikalaujama, kad ji pati sau neprieštarautu. Jei hypotezė pilna yra prieštaravimų, tai ji niekaip jau negal pretenduoti prie pilnos tiesos. Pažvelgus-gi iš arčiau į atomizmą, pamatysime jame jau ne vieną prieštaravimą, bet daugybę. Nors ir garsiausieji gryname moksle bei filosofijoj vardai naudojasi savo nagrinėjimuose atomizmo teorija, nors ir kaikurie pavieni mokslo srityje punktai duodasi šiaip taip su atomizmo pagalba išaiškinti (pv. šiluma, elektra), bet gilesniam tyrinėjimui atomizmas, koks jis dabar yra, visai netinka, nes jo pamate randasi daugybė nenuoseklumų. Vienas iš garsiausiųjų gamtos tyrinėtojų turėjo pripažinti, kad atomas filosofui jokios vertės netur, nes tai esąs „filosofijinis atomas" neva berangios, nepadalinamos masos bejiegis substratas, o vienok veikiąs savo spėkomis į tolumą per tuščią erdvę, taigi arčiau jam prisižiurėjus pasirodąs tik gryna nesąmone[3]) (Unding).

Medeginis atomizmas deda savo systemos pamatan atomus geometriškai tęsius, bet nepadalinamus. Ši teorija stato ribas tolesniam atomų padalinimui, bet negali išparodyti šiam jų nepadalinimui jokių aiškių priežasčių. Jei atomo esmė glūdi jo geometriškoje tąsoje, tai kodel jisai negalėtu buti toliau

---

[1]) Über die physikalische und philosophische Atomlehre, Leipzig p. 10.

[2]) Philosophie und Naturwissenschaft Bd. I; p. 80.

[3]) *Du Bois - Reymond*: Über die greuzen des Naturerkenntniss, Leipzig.

padalinamas, nes kas yra tęsiu, gali buti ir padalintu. Taigi pripažįstant atomams tąsą, reik pripažinti, kad jie neapribotai gali buti dalinami. Pastatytas-gi atomų nepadalinamumas yra grynai savanoris ir niekuom nepamatuotas dalykas. „Nes, jei nepadalinamas, berangus, pats per save neveikiąs substratas tikrai egzistuoja, tai jisai privalo užpildyti šiokį tokį, nors ir labai mažą plotį (Raum), bet tada nesuprantama, kodel jisai negali buti toliau padalinamas“[1]).

Senosios gadynės atomistai tvirtino, kad atomai guli greta vienas kito, bet daugelis iš naujųjų mano, jog šie kuneliai yra perlendami, t. y., kad vienas atomas gali įsibriauti kitan. Bet jei atomai yra tęsus kuneliai ir nepadalinami, prie to dar užimantieji šiokį tokį plotį, kaip-gi tada gali vienas kitan įsibriauti: įsibriovimas yra tik galimas, užimant dviem atomam tą patį plotį, ir panaikinus judviejų atspiros spėką. Delto tai kiti atomistai priversti buvo pripažinti, jog atomai yra neperlendami, nes kitaip reiktu prileisti, jog jie duodasi padalinti, o tada atomas jau nebebutu atomas. Anot Dressel'io atomai guli vienas kitame, bet tai galima tik todel, nes pagal jo manymo atomai dalinasi dar į daugelį monadų arba punkčiukų, taip, kad vieno atomo monados susipina su kito monadomis, bet čia Dressel'is išsižada savo definicijos, duotos atomui, sulig kurios šisai pastarasis yra kaž-kuo savarankiu ir vienstipiu (nesudėtu).

Lengvesniu budu gali išaiškinti atomų vispusinę kompenetraciją šie filosofai bei fyzikai, kurie žiuri į atomą, kaipo į vienstipią ir bematerijinę esybę. Anot jų manymo, prie atomų esmės priguli tai, jog jie vienas kitan įsibriauna. Herbart'o «realės» yra perlendamos, bet nevisiškai, o tik iš dalies, delto tai atomai nesusieina visai vienan punktan ir tuo budu sudaro tąsą. Tą pat mokina Pfeilsticker'is ir Martin'as. Bet čia aišku, jog panaši teorija visai neprašalina prieštaravimų, tik dar pagamina naujus. Pirmiausia reik čia patėmyti, jog savoka „įsibriauti iš dalies“ tinka tik medegos aptarimui, bet ne dvasinėms realėms, taigi šitie filosofai prieštarauja sau, sakydami, jog atomas yra nepadalinamas, ir vien kart tvirtindami, kad jis yra padalinamas, nes išdalies yra kito atomo perlendamas.

Ir toliau! atomizmas mokina, kad atomai nesusiglaudžia tarp savęs, nes jų pirmiausias privalumas esąs judėjimas; jei jie susiglaustu, jau negalėtu judėti. Delto tai tarp atomų turi buti tuščia erdvė, nes jei butu tarp jų kitas koks - nors

[1]) Du Bois-Reymond; ten pat.

kunas, taippat jie negalėtu judėti. Tuo budu atomizmas mokina veikimą į tolumą, nes atomai veikia viens į kitą, visai nesusiglausdami tarp savęs. Tai-gi, sekant atomizmo teoriją, reikėtu pasakyti, jog kunas veikia ten, kame jo visai nėra.

Dynamiškas atomizmas ir-gi nemažiau pilnas yra prieštaravimų. Pagal šios teorijos atomas yra vienstipia, netęsia, nematerijine substancija. Bet kaip-gi galima ant tokių atomų statyti pasaulio mechanizmas, kaip tai dynamistai kad daro? Kokiuo budu iš bematerijinių substancijų gali atsirasti medega? Kaip-gi tokios substancijos gali sukuriuotis erdvėje? Išeina, vadinasi, jog atomų ėsmė yra bemedegė, jųgi apsireiškimas ir veikimas medeginis. Iš kur-gi dynamistai susekė, kad atomų ėsmė yra materijinė? Nes, jei norima kokios nors esybės aptarti ėsmė, reik visupirmiausia atsižiurėti į josios veikimą, nes tik iš ėsybių veikimo tegalim spręsti šį-tą apie jų pačių ėsmę, nes pav. šuo kitaip veikia, o akmuo vėl kitaip.

Kurie-gi priskiria atomams patraukos bei atspiros spėki, taippat nemažai sau prieštarauja, nes šią spėką reik suprasti arba kaipo vienui vieną spėką, arba kaipo dvi atskiri. Jei tai viena spėka, tada neaišku, kodel ta pati spėka vienkart veikia patraukiančiai, kitą-gi kart, ir tai tuojaus, atspiriančiai. O jei atome matysim dvi įvairi spėki, tai išeitu, jog viena spėka kitą panaikina. Delto tai kai-kurie atomistai nenor pripažinti atomams jokios spėkos, pagal jų atomas esąs visai bejiegis. Bet čia atsiranda daugybė prieštaravimų, nes kiekviena ėsybė yra apdovanota veikiančia spėka atsakančia savo prigimčiai. Buitis išsitobulina veikime, nes ji yra tam, kad veiktu. Atėmus atomui visokį veikimą, pavirsta jisai į nieką.

Atomai bematerijiniai sukuriuodamies erdvėje arba susiduria tarp savęs, arba susieina vienan punktan, arba pasilieka tolumoje vienas nuo kito. Visuose trijuose atvejuose atomai bekuniai negal pagaminti kuno, vien delto kad jie yra bekuniai. Kai-kurie atomistai noriai sutinka su tuomi, jog iš bekunių atomų joks kunas negal atsirasti, bet už tat tvirtina, kad patsai kunas ir jo privalumas—tąsa esą tik kažkas fenomeniška, bet ne reališka. Kunas tik pasirodąs mums tęsiu, bet tikrumoje susidedąs iš netęsių atomų. Alia čia reik patėmyti, jog užginčijant reališką tąsą, turim užginčyti ir tokią pat fenomeniškąją. Reališkoji tąsa prileidžia (voraussetzt) ir reališką nepertraukomumą ((Kontinuität), tai-gi fenomeniškoji tąsa turi prileisti ir fenomeniškąjį nepertraukomumą, bet kokiuo budu reališkai netęsus atomai gali atvaizdinti nepertraukomumos dydį? Beto dar, jei prileisim, kad kunai gamtoje yra kaž kas fenomeniško, tai ir visoks gamtamokslis pa-

silieka tik fenomeniškus, bet tada gamtos mokslas papuola į didžiausį prieštaravimą. Jo užduotis yra netvirtinti to, kas negalima pajautomis susekti, bet jei pajautos mus apgaudinėja, tada jau nebepasilieka tvirto jokio pagrindo gamtamokslini, kaip tik gryniausios rušies idealizmas.

Iš to kas lig šioliai buvo pasakyta, matyt, jog atomizmas medeginis, taippat ir dynamiškasis daug savyje turi priešingybių, kurios negalima protingai išaiškinti.

Abi teoriji griežtai priešinasi musų elementariniam prityrimui, iš kurio žinome, jog musų mintis yra visai kas kita, negu negyva medega. Delto tai kiti filosofai, matant nepereinamą bedugne, tarp dvasios ir medegos apsireiškimų, pradėjo manyti, jog pirmykščiai atomai, iš kurių pamažu susidarė visa pasaulė, nėra nei vien tik dvasiniai nei vien tik medeginiai, bet vienkart dvasiniai - medeginiai. Prie šios kategorijos filosofų galima priskaityti ir p. Bytautas. Kadangi p. Bytautas savo straipsniuose kalba ne vien tik apie atomizmą, bet daugiausiai apie monizmą, ant kiek šisai pastarasis jungiasi su atomizmo teorija, tatai turime dabar šį-tą pasakyti ir apie monistiškają pasauliožvalgą.

(T. b.)

Kas rašoma apie „Ateitį“.

„Lietuvos Ukininko“ apie „Ateitį“ paminėjimai atsižymi trumpumu. Jau „Ateities“ № 6—7 buvo išrodyta, kad „Liet. Uk.“ (turbut dėlei trumpumo) sudarkė „Ateities“ mintį. Dabar-gi „Liet. Uk.“ № 41 priede „Jaunimas“ taip-pat yra apie „Ateitį“ štai kas pasakyta:

„Ateitis“ — kunigų prie „Draugijos“ leidžiamas moksleiviams laikraštis, daugiausia rašo apie tikybą, krikščionystę, katalikystę ir panašius dalykus. Doros klausimai taip-pat rišama su tikyba.

Kaip matyt „Jaunime“ norima pažymėti, kad „Ateitis“ leidžiama kunigų ir tuomi atbaidyti nuo „Ateities“. Taip ir skverbiasi mintis, kad „Liet. Uk.“ prisilaiko Sim. Jan. masto:

„Kad žmogus butu naudingas savo visuomenei *neužtenka tik nebuti kunigu*[1]) (mano pabriežta).

[1]) „Aušrinė“ № 4 (11) Farmaceutų reikalai pusl. 144.

Taigi, jei kunigai negali buti naudingi visuomenei, tai ir jų veikimas negali buti naudingas. Ir jei kunigai leidžia „Ateitį“, tai jau tuo pačiu „Ateitis“ netur jokios vertės. O dalykus be vertės kas-gi lieps skaityti, palaikyti ir platinti? — žinoma, nieks, išskyrus tokiuos „atgaleivius“ ir „klerikalus“, kaip kad yra „ateitininkai“.

Toliaus eina išdėstymas visų blogų „Ateities“ pusių, visų jos „nuodėmių“, kurių svarbiausios yra: tikyba, krikščionystė ir katalikystė, ir kas dar baisiaus, „ateitininkai“ pasiryžo net ir doros klausimus rišti su tikyba (!) ir jau del to vieno, žinoma, „Ateitis“ nėra verta nei į rankas imti. Butu žingeidu išgirsti iš „Liet. Uk.“, kaip gi galima tinkamai išrišti doros klausimai be tikybos.

Toliaus „Jaunime“ randame:

„Žinoma, netruksta užsipuolimų ir ant „aušriniečių“ ir ant visų pirmeivių. „Ateitis“ kiek galėdama pamėgždžioja „Aušrinę“ ir vieton „Aušr.“ „Vasaros Darbų“ įvedė jau „Musų tautinės tvėrybos Žiedus“.

Čia tai jau bent kiek keistoka. Jei „ateitininkai“ ne juokais pasirįžo pasiekti tiesą ir siekia prie jos pasigaudami savo pasaulėžvalgos, tai visados, man rodos, turės jie ant tiek visuomeniškos drąsos, kad visur ir visados sakys tiesą į akis, ar tai kas bus „pirmeivis“ ar „klerikalas“. Kadangi „Aušrinėje“ „ateitininkai“ atranda dalykų, su kuriais jie principiališkai negali sutikti, tai ir nesibijo jį viešai papeikti ir pasakyti tiesos žodį.

Galop „ateitininkai“, anot „Liet. Uk.“, net ir „aušriniečius“ kiek galėdami pamėgždžioja!

Nejau-gi „Liet. Uk.“ mano, kad „Aušrinė“ prisisavino folkloro dalykų rinkimo monopolį? Nejau-gi „ateitininkai“, suprasdami folkloro naudingumą ir reikalingumą ir surinkę nemaž folkloro medegos, turėtu ją siųsti į „Aušrinę“? Jie turi „At.“, jie ten ir deda. Iš to reikėtu, man rodos, „Liet. Uk.“ tiktai pasidžiaugti, kad visi lietuviai nori prisidėti prie tautos turto išlaikymo. Galutinai, ar „Liet. Uk.“ galėtu pasakyti, kad, jei „Ateitis“ butu pasirodžiusi pirm „Aušrinės“, ji nebutu įvedusi folkloro skyriaus?—Bet kur tau,—„ateitininkai“, kaip reikia manyti anot „Liet. Uk.“, tiktai teršią tautos liekanas ir neturį teisės jų liesti, nes tai „aušriniečių“ ir „pirmeivių“ monopolis.

Bet jei „Ateitis“ ir butu pasekusi „Aušrinę“ tame dalyke, tame nebutu dar nieko blogo. Nes sekti kitą b l o g u o s e dalykuose yra pasmerktina, o g e r u o s e netik nepeiktina, bet dar pagirtina.

Taigi, dabar matote, „ateininkai“, kaip apie jus informuojama sodžiaus jaunuomenė, kuriai yra skirtas „Liet. Uk.“ priedas „Jaunimas“.

— Visai kitaip žiuri į „Ateitį“ p. Panenupis straipsnyje „Ateitininkai ir „Ateitis“, įdėtame „Vadovo“ 38 n-rin. Jame kalbama apie „Ateities“ atsiradimo priežastis ir paduodama pati „Ateities“ kritika.

„Ateities“ pasirodymo priežastis esančios šios:

1) Netikėjimo dvasios praplitimas inteligentijos ir moksleivijos tarpe,

2) nuoseklus ir vaisingas kunigų bei „klerikalų“ veikimas, kursai „nesugedusias širdis pakreipė į katalikystės pusę“ ir patraukė jas prie darbo, ir

3) „guvus katalikiškojo jaunimo bruzdėjimas katalikiškose Vakarų šalyse“.

Svarstydamas „Ateities“ vertę, kritikas rėmėsi labiausia № 6—7, „kaipo turtingiausiu iš visų ligšiol pasirodžiusių“. Štai, kokios kritiko nuomonės:

Poezijos dalykai, nors kartais „Ateityj“ ir netobuli, bet tą netobulumą užvaduojąs minčių šviesumas ir širdies jautrumas. Iš straipsnių žėrintis neveidmainingas stengimasis tarnauti dorai ir tiesai. Ilgai autorius perkratinėja „Sąžinę ir laisvę“ ir „Nejau-gi“. Apie pastarąjį pasakyta:

„Juk „Ateitį“ skaito netik universiteto studentai, bet ir gimnazijų mokiniai. Jiems straipsnys „Nejau-gi“, be abėjo, neinkandamas“.

Su šiais išvedimais negalima pilnai sutikti, nes viršminėtas Panenupio pasakymas reiškia, kad tokie straipsniai esą nedėtini „Ateities“ skiltysna.

Nors, tiesa, tas straipsnys yra daugumai neįkandamas, bet ateis juk laikas, kad ateitininkų dar jauni danteliai netiktai įkąs, bet ir perkąs tą kietą riešutą. „Ateitininkai“ juk, man rodos, nemano visų išėjusių „Ateities“ numerių, kaž-kur nukišę, pelėdinti, — jie nesykį su linksma širdimi vartys tuos brangius lapelius ir nesykį gal dar perskaitys kai-kuriuos straipsnius ir straipsnelius. Neverta taip išaugšto bijotis, kad neatšiptų dantįs, reikia nuo mažens pratinti juos prie „kietų“ dalykų.

Panenupio straipsnys baigiasi šiais žodžiais:

„Su dideliu triukšmu anais metais šoko taisyti Lietuvą įvairųs *endekai* ir *eserai*. Jų darbą tik kitokiu budu, šiandien tebevaro „pirmeiviai“. Ar daug iš jų pelnys Lietuva? Abejoju. Ar tik nedaugiau patarnaus jai saldųs, ramųs „ateitininkai“.

Ateitininkutis.

Iš moksleivių gyvenimo.

Maskva. Neseniai buvo „Maskvos Lietuvių Studentų Draugijos“ susirinkimas. Susirinkimas skaitlingas, gyvas ir interesingas. Ant kiek interesingas, matyt jau iš to, kad užsitęsė iki gaidgystei. Vyriausias draugijos tikslas — savišelpystė, lavinimasis ir darbavimasis Lietuvos naudai. Šią draugiją galima pavadinti bepartivia, nes jon priguli moksleiviai įvairių įvairiausių pažiurų ir pakraipų: yra čia ir esdekai, ir šiaip dekai, ir tautininkai, ir tikėjimo, nepripažįstantieji, ir dargi katalikai. Visi turi balsą, bet „diriguoja“ ir vadovauja pirmeiviai, nes jų dauguma. Tapo įsteigta keletas kuopelių: blaivininkų, kalbininkų, filosofų ir kitokios. Žingeidu betgi, kad tverdami blaivininkų kuopą, pabriežė, kad tveria ją atskirai nuo esančios „Lietuvių Katalikų „Blaivybės“ Dr. vien del jos katalikiškumo. Kuomet vienas iš studentų patėmijo nerimtumą šio motivo, pasipylė visa eilė šmeižimų: „Katalikų „Blaivybė“ neturi jau įtekmės, kad varu verčia rašytis draugijon ir negert (!), kad gąsdina peklom ir šmėklom ir tt.“ Čia arba dalykų stovio nepažinimas arba fanatizmas.

Surinktus pinigus Čiurlionio paveikslų išpirkimo fondui paskyrė fondui jo muzikos veikalų išleisti, nes pirmas fondas dėl visuomenės neužjautimo žlugo.

Nutarta atsiradus progai šelpti žadantį greitu laiku išeiti almanachą. Išrinkta nauja valdyba ir „Aušrinės“ redakcija.

Ir kiti smulkesni dalykėliai.

Koresp.

Liepojus. Čia yra gana daug mokyklų — jų tarpe žymesnės: Mikalojaus gimnazija, realinė mokykla, komercijos mokykla, miesto mokykla ir tt. Tose mokyklose randas nemaž mokinių lietuvių. Taip gimnazijoj yra apie 30. Tik, deja, daugumas skaito save lenkais. Taip tikybos besimokinančiųjų lietuviškai yra 11, o lenkiškai — 100. 1906 m. komercijos mokykloj buvo pradėjęs mokyti lietuviškos kalbos p. Baronas, bet pernai atsisakė; dabar mokina kun. Grabis, vietinis kapelionas, vieną kartą į savaitę. Yra dvi grupės: kalbančių lietuviškai ir nekalbančių. Pirmoj grupėj yra 11 mokinių, antroj 13. Negalima sakyti, kad liepojiečiai butu nedarbštus ir vi-

sai indiferentiški. Susirinkę paskaito referatus ar taip padaro kokį pasikalbėjimą. Visi mokiniai lietuviai skaito „Aušrinę“ ir „Ateitį“. Iš laikraščių daugiausiai vartoja „Vilį“ ir „Lietuvos Žinias“.

J. B.

Fribourg'as (Šveicarijoj). Septynioliktą dieną spalių m. Fribourg'o universitatėj prasidėjo mokslas. Nors tai neperdidžiausia universitatė, bet joje galima sutikti palyginamai labai daug įvairių tautų, išgirsti įvairių kalbų. Fribourg'e esama taipogi ir nemažo, kaip užrubežyje, Lietuvių burelio. Šiais metais, nors rodos visai netikėtai, čionai susirinko net su viršum dvidešimtis Lietuvių. Tarp jų yra šešiolika studentų, dvi studentės ir du vidurinių mokyklų mokiniu. Be to čionai šiais metais atsilankė ir apsigyveno buvusis Peterburgo dv. Akademijos inspektorius kun. Dr. Matulevyčius.

Vietiniai Lietuviai jau nuo gana seniai, net nuo 1899 metų turi savo draugiją „Rutą“. Ji gyvuoja gana gerai. Turi savo diktoką kningynėlį, daro susirinkimus, paskaitas, ir narių skaičius kaip kada pasidaugina, arba bent laikosi tame pačiame skaitliuje. Šiais metais 29 d. spalių m. buvo pirmutinis „Rutos“ susirinkimas, per kurį išrinkta nauja valdyba 1911—12 mokslo metams ir priimta keletas naujų sąnarių. Išviso „Ruta“ šiais metais turi da tik dvyliką sąnarių. Reikia tikėtis, kad ir kiti draugai-lietuviai pagal savo išgalės neatsisakys prie jos prisidėti ir tuo budu savo asmenimis sustiprinti da netaip labai skaitlingą musų „Rutelę“.

Rutietis.

Louvain. Belikus tik vienam lietuviui, lietuvių-studentų draugija „Lietuva“ nustojo veikus.

M. R.

Kijevas. Spalių 1 dieną įvyko, pirmasis po vakacijų, lietuvių moksleivių kuopelės susirinkimas. Susirinkiman atvyko 13 asmenų. Visupirma išrinkta kuopelės vedėjas, arba pirmsėdis. Paskui, po kiek ginčų, buvo priimtas vieno draugo sumanymas įsteigti prie kuopelės pašalpos kasę, arba taip vadinamą kuopelės „geležinį kapitalą“, iš kur, reikalui prisėjus, galima butu sušelpti kuris nors kuopelės sąnarys, nors nedidele ir trumpalaike paskola. Tam tikslui kiekvienas kuopelės sąnarys pasižadėjo mokėti į mėnesį po 25 kapeikas. Kuopelės kningynui padidinti ir laikraščiams parsitraukti nutarta kad kiek-

vienas mokėtu į mėnesį po 20 kapeikų, už tuos pinigus ir bus išrašomi šitie laikraščiai: 4 egzemplioriai „Aušrinės“ (perniai 10 egz.), „Lietuvos Ukininkas“, „Draugija“, ir „Pasiuntinys“. Buvo taipogi pakeltas klausimas gal išrašyti ir „Šaltinis“, bet diduma nutarė, kad tas laikraštis perdaug esąs „klerikališkas“; jei siųs redakcija dovanai, lai siunčia, o pinigus mokėti neverta[1]). Įgaliota taipogi pirmsėdis kreiptis kuopelės vardu į „Draugijos“, „Pasiuntinio“ ir kitas redakcijas ar ne malonėtu jos siųsti kuopelei savo laikraščių dovanai. Kningyninkas paliktа tas pats. Antgalo sudainuota pora dainų ir išsiskirstyta kas sau.

Sąnarys.

Marijampolės lietuvaičių progimnazija. Jau penkti metai kaip gyvuoja Marijampolėje lietuvaičių progimnazija. Šiais pastaraisiais penktais metais mokinių skaičius žymiai padidėjo. Daug mergaičių yra atvažiavusių iš Kauno rėdybos, kaip antai nuo Palangos, Joniškio. Taip-gi yra atvažiavusių ir iš Šveicarijos. Pagal klases yra mokinių tiek: prieklasyje — 3, pirmoje kl. — 14, antroje kl. — 16, trečioje kl. — 20, ketvirtoje kl. — 11. Mokyklos vedėjai p-lė *M. Pečkauskaitė* (Šatrijos Ragana) ir kun. *M. Gustaitis.*

P. M. Pečkauskaitė išguldinėja lietuvių kalbą, o kun. M. Gustaitis — Lietuvos historiją. Kun. A. Vogintas — tikybą ir veda įstaigos ekonomiją; p. T. Dailyda — išguldinėja rusų kalbą, skaitliavimą ir ketvirtoje kl. gamtamokslį. P. J. Kairiukštytė — vokiečių, francuzų ir antroje kl. rusų kalbas; p. Kratovskienė — historiją; p. O. Vaitavičiutė — geografiją visose klasėse, skaitliavimą pirmoje kl. ir dailiaraštį pirmoje ir antroje klasėse; p. N. Kratovskis — piešimą; p. Z. Alopeus — mokina šokių ir gimnastikos. Progimnazija lavina netik protiškai, bet ir doriškai. P-lė M. Pečkauskaitė turi kas sa-

---

[1]) Labai gaila, kad gerb korespondentas neužprotestavo tuojau viešai prabildamas: „Draugai, nebukim vienpusiškais ir siauraprotiais. Nejaugi „Liet. Ukin“. visus ik vienam Lietuvos reikalus savyje apima? Daug yra dalyku, kuriuos išdėsto jums nemalonųs „klerikalų“ laikraščiai „Viltis“, „Šaltinis“, „Vienybė“. Pati „Liet. Ukin.“ redakcija juos skaito ir dažnai cituoja, ypač „Vienybę“. Ir gerai daro. Delko gi mes neturėtumėm imti pavyzdžio iš paties jusų apoteozuojamojo „Liet. Ukininko?“. *Red.*

vaitę su mokinėmis pasikalbėjimą, kurio mokinės mielai klauso. Duok Dieve daug tokių mokytojų Lietuvai, kaip p. M. Pečkauskaitė. Progimnazijos mokinės taip-gi yra susipratę.

Alksnėnų Varna.

Telšiai. Telšių miesto mokykloje yra apie 50 lietuvių, apie 50 kitataučių ir apie 50 lenkomanų, tai yra lietuvių besimokinančių lenkiškai tikybos. Galima pastebėti, kad kai-kurie iš jų daro tai ne iš savo noro, bet iš tėvų privertimo. Mat esama tokių tėvelių, kurie, norėdami įgyti sau garbę, kad turės sunų žmogų, pritinkantį prie kiekvienos „p o n i š k o s“ draugystės, įkalba jaunam savo vaikučiui, kaip sveikam žmogui ligą, ir mano, jų sunui su lenkų kalba busiant atdaros akis ir visi jį skaitysią kaipo užbaigusį augščiausius mokslus. Jei vaikas, supratęs niekingumą tokio pasielgimo, pamėgina mesti lenkystę, vargas tam! tėvai apie tai sužinoję, baisiai išbara, o priveikiamus net ir apčaižo užkreždendami anei vamptelti lietuviškai, nes, girdi, kitoniškai atimsią iš mokyklos. Žinoma, apverktinas tokio mokinio padėjimas. Taipgi labai gaila, kad daugumas miesto mokyklos mokinių labai mažai tėra išsilavinę kningų skaityme. Tiesą pasakius yra ir biblioteka, bet joje surinkti tik šlamštai, dėlto ir skaityti iš jos niekas nemėgsta. Daugiausiai, mokiniai pas draugus pamatę kokią-nors kningpalaikę metasi su godumu, bet labiausiai mėgsta skaityti „pinkertonus“, „putilinus“ ir tam panašias šiukšles, kurių nemažai parupina gudresnieji draugai — žydai. Pardavinėja jas brangia kaina, lyg kokius žymius veikalus. Kai-kuriose miesto mokyklose girdėti yra įvesta lekcijos lietuvių kalbos, bet pas mus nėra, nors daugelis atsirastu norinčių mokinties.

Mokinys *Eduardas T.*

Šiauliai. Čia labai daug susispietusios lietuvių moksleivijos. Didžiausias jos nuošimtis priguli vyrų gimnazijai (apie 150 vaikinų). Žinoma, skaitau tik tokiuos, kurie viešai prisipažįsta lietuviais esą.

Toliaus seka miesto mokykla, kurioje mokinių, besimokančių tikėjimo lietuviškai yra apie 30 asmenų. Užtat mergaičių gimnazijoj, taip ir progimnazijoj, lietuvaičių labai mažai: gimnazijoj — 9, o progimnazijoj 16.

Vyrų gimnazijoj, o paskiau ir moterų nuo keletos metų buvo išguldoma lietuvių kalba, bet šiemet del kaž-kokių prie-

žasčių lietuvių kalbos lekcijų, kaip vienoj, taip ir antroj dar nebuvo.

Beto yra dar nemažas skaičius „švedų“ bei eksternų. Griežtai juos suskaityti sunku, nes dažnai mainosi: vieni išvažiuoja laikyt kvotimų, kiti nauji atvažiuoja.

Vyrų gimnazijos mokiniai jau keletas metų yra susitvarkę ir šį-tą nuveikę.

Iš moksleivių laikraščių gimnazistų tarpe viešpatauja „Aušrinė“. Švedų dauguma taipogi palaiko ją.

Mergaičių gimnazijoj, deja, negirdėt kad kuri nors išsirašinėtu ar „Aušrinę“ ar „Ateitį“ ir rupintus tautiškais klausimais. Tas pats ir mergaičių progimnazijoje.

Liudna naujiena!..

Ką gi veikia miesto mokyklos mokiniai?

Jie, panašiai gimnazistėms ir progimnazistėms, iki šių metų taipgi saldžiai miegojo, išskyrus du tris, prigulėjusius prie gimnazistų kuopelės.

Bet šiemet, kaip pastebėjau, ir „miestiečiai“ pradeda bus iš miego ir griebtis darbo. Ir jie pažino vienas kitą ir pradėjo spiestis kruvon, kas galų-gale jiems pasisekė. Kadangi mokykloje lietuvių kalba neišguldoma, tai svarbiausis jųjų tikslas susipažinti su lietuvių kalbos gramatika, paskui historija ir literatura. Pradžia to darbo jau padaryta.

Prieg tam nutarta butinai, kiekvienam išsirašyti „Ateitį“ ir stengtis praplatint ją draugų tarpe. Be to miesto mokyklos mokiniai iš laikraščių skaito: „Viltį“, „Šaltinį“, „Lietuvos Žinias“ ir „Rygos Naujienas“, kuriuos gauna nuo pašalinių asmenų.

„Miestiečių“ sumanymas rado daugumo švedų ir gimnazistų karštą užuojautą.

Taigi lieka miesto mokyklos mokiniams palinkėt geros kloties varyt pradėtąjį darbą. Tegul jiems Dievas padeda darbuotis ir skleist katalikišką šviesą draugų tarpe.

Kazys Malinauskas.

—:—

Laiškai į redakciją.

I.

Pasijutęs užgautu p. Pirmeivio feljetonėliu p. Vydunas parašė mums šį labai mandagiai suredaguotą laišką. Mielu noru dėdami jį

„Ateitin“, negalime vienok nepažymėti, jog jame visgi nukrypta į šalį, nes tiesos klausimas pakeista doros klausimu. P. Pirmeivis tvirtino, p. Vyduną neteisingai atsinešus į maldą ir Giordano Bruną, ir todel nusidėjus prieš tiesą; ponas gi Vydunas, vardan principo: *Quod dixi, dixi*, pasilikdamas prie savo nuomonių, kaltina p. Pirmeivį kaipo neetiškai pasielgusį, nes įleidusį savo širdin neapykantos jausmą. Taigi viso šio laiško turinys galima išreikšti vienu sakiniu: „Aš netobulas, bet p. Pirmeivis dar netobulesnis“. Netobulumas p. Vyduno paaiškėjo, bet tiesa nepaaiškėjo. O tai labai gaila, nes ji vargšė užvis brangesnė. *Red.*

Gerbiamoji „Ateities“ redakcija!

Skaičiau 8 „Ateities“ numeryj feljetonėlį su antrašu „Vilniaus įspudžiai“. Perskyrime apie Liet. Mokslo Draugijos susirinkimą rašyta ir apie mane. O tarsi reikalauta nors keli žodžiai iš mano pusės.

Sutinku visiškai su tuo, kad feljetonėlio rašytojas abejodamas mane vadina filosofu, pranašu, mokslavyriu. Neesu nei vienu, nei antru ir nei trečiu. Tai dar-gi minėtam susirinkime progai pasitaikius ištariau.

Gražiai rašytojas toliau sako, kad maldų vertė nesiranda lupų daužyme ir liežuvio laužyme, bet minties ir širdies palinkime. Lygiai tai, nors kitais žodžiais, aiškinau vienoj savo kalboj Vilniuje. Ir man smagu, kad minėto feljetonėlio rašytojas nei nesižinodamas taip su manim sutaria.

Tikt gaila, kad kitus jo tvirtinimus turiu pavadinti neteisingais. Pagal pirmąjį jo sakinį apie mano kalbas aš buk sakęs: tikėjimas ne poteriuose. Nors tas sakinys sau vienas labai neaiškus, dėkime tečiau, kad bučiau jį ištaręs. Vienok rašytojas jį tad savaip išguldo ir mane bando pastatyti atsakančiu už tokį jo išguldymą. Šitas dalykas labai pastebėtinas. Nėra abejonės, kad kiekvienas, kurs apie kitų nuomones rašo, turėtu pirmiau mėginti, kas jo paties, o kas kitų manymai yra, kad kitiems savo paties nuomonių neprikištu, o tad juos peiktu.

Tokiu budu kitasis lengvai padaromas priešu, nevydonu. O suprantama, kad niekam nepastojame taip greitai neteisingais kaip savo nevydonams. Todėl apie tuos visuomet reikalinga kartais atsargiau spręsti.

Taip daryti palengvina klausimai, kaip štai keli: Ar aš tą žmogų tikrai ir busiu supratęs? Ar jis ištikrųjų toks, koks man išrodo? Ar pagal visą jo budą, jo žodžius, jo raštus, jo gyvenimą galima taip ir spręsti apie jį? Ir tt.

Kitus feljetonėlio rašytojo žodžius apie mane, kas buk esą mano numylėtieji, kokio gyriaus aš buk laukęs, kuo pats

pasigyręs, kliudau tik tiek, kad sakau: jie aiškiai reiškia, iš ko jie gimę yra.

Berods galima man priskaityti, kad aš rašytojo nekantą prieš save sukėlęs esąs. Teisybė, aš kartais ne visai taktiškai pasielgiu ir kalbu. Aš gana netobulas. Bet tikrai stengiuos kiek galėdamas prieiti nors kiek arčiau prie tobulumo, tai esti prie tokio širdingumo, kad ir jokio žmogaus jausmų nebeužgaučiau, nors bandyčiau jam tai pasakyti, kas jam naudingiausia. Paprastai tokio pasakymo dėlei žmonės daugiausia pyksta.

Bet, imkime, viskas, kas man prikišama, butu man teisingu budu priskaitoma. Ir aš ištikrųjų savyje neturėčiau nieko gero. Nebutu čia nei mažumo išminties, meilės, teisingumo, ir tt. Tuomet tikrai nereikėtu manęs peikti, bet veikiau manim pasigailėti ir mane gelbėti.

O ką reiškia nupeikimas? Pirmiau, be abejonės, kad tasai, kurs peikia, savo viduje turi nekantos prieš mane. O kur nekanta širdyje, čia negali buti meilės. Čia tad ir nėra Dievo, ir nėra tikėjimo. Visuomet tai, ką žmogus mano, kalba arba daro, apreiškia, kas jo viduje yra.

Bet imkime ir tai, kad feljetono rašytojas norėjo tarnauti tam, kas gera. Vienok ar tariamus netikėlius bardami ir peikdami jau ir darome, kas yra gera? Man rodos, gera tik tuomet tedaroma, kad patis apreiškiame augštesnį, tobulesnį tikėjimą, prakilnesnę širdies bei sielos gyvybę. Lenkyniuoti turėtum su viens kitu tame, kas gražu, dora, teisinga. Ne tame, kas bloga, ne nekantoj, neteisingume, ir tt. Tuomet galės kiti su pasigėrėjimu sakyti apie mus, o žinoma, ir apie feljetonėlio rašytoją: Wess das Herz voll ist, des geht der Mund über. (Kuo širdis pilna, tuo plusta ir burna).

Tikiu gerbiamoji „Ateities“ redakcija malonės atspausdinti „Ateityj“ šį mano rašinėlį. Busiu užtai dėkingas.

Su pagarba

Vydunas.

II.

Gerbiamoji Redakcija!

Labai ačiu už Tamstų gražias pastabas prie mano Rašybos klausimų Enciklopediją rengiant.—Tik be reikalo Tam-

stos mane padarėt laisvamaniškos jaunuomenės atstovu. Jokios jaunuomenės neatstovauju. Tegaliu atstovauti vien p a t s s a v e. Koks-gi pats esu, tiesa, raštijoj dar nespėjau apsireikšti[1]). Vienok gal šį-tą Tamstos jau galėsite numanyti iš mano rašinėlio: *kun. A. Vienožinskis*, o taipgi ir iš šiaip mažų mano straipsnelių. Šiandien nesu nei šiokių nei tokių šalininku. Maža težinau, noriu daugiaus patirti, daug išmokti. Su nedidžiu žinių skaičium, norint buti jaib kieno šalininku, tegalima buti a k l u šalininku. O tokie šalininkai labai netikęs daigtas. Visuomenėje nuo jų labai aitru pasidaro. O svarbiausia, kad jie patįs nei kiek toliaus nebegali plėtoties, tobulinties. Amžinai pasilieka kitų aptašytais kurpaliais. Jaigu ką sako— lyg fonografai kartoja kitų inkalbėtus dalykus. N u s t o j a b u v ę g y v y b e t a u t o j e.

Ištikro, kaip aš numanau, musų tautos giedriai ateičiai, musų tautos nepaliaujančiam gyvybės augimui reikalingiausia yra, kad musų jaunuomenė butų liuosa nuo šalininkysčių[2]). kad ji, padedama mokslo žmonių, pati galvotų, pati jieškotu ir mokintųsi jieškoti teisybės, pati skintųsi sau minties viešpatijoj kelius, nepajausdama jokių rubežių, kuriuos nuskiria tokios ar kitokios i d é e s f i x e s, sustingusios tų ar kitų partių ideos. Vienutinius rubežius tepažinai ji— ž m o g a u s p a ž i n o j i m o r u b e ž i u s. Kad ši-gi gudrybė visų gudriausiųjų amžių amžiais per gudriausiąją buvo skelbiama!

Kai šitaip darys musų jaunuomenė, tai jai nebaisu bus, šiandien žinojus viena, o rytoj patyrus kita, apreikšti vakarykščią nuomonę per klaidžią, tai jai dar labai džiaugu bus, tai ji nuolat augs, niekad nesens, visuomet pasiliks jauna, gaivi ir gaivinanti.

Ir širdies giedra klestės musų jaunuomenėje. Ir dils siauraprotystė bei siauraprotiški užsispyrimai, nes juos tegamina „šalininkystės“. Ir ką-nors svarstydama, kokias savo nuomones kits kitam išdėdama, galės draug su Amerikos filosofu R. W. Emersonu sakyti gilius žodžius: „I wish to say what I feel and think to-day, with the proviso that to-mor-

---

[1]) Žinodami, jog p. Kl. J. sandarbininkauja „Laisvoj Mintyj“, mes tariamės jį ėsant vienu iš jaunųjų musų „laisvamanių“. Toje prasmėje ir pavadinom jį „laisvamaniškos jaunuomenės atstovu“. Jei tas vardas yra perplatus arba net ir nevisai tikras—mielu noru jį atšaukiame leisdami p. Kl. J. pačiam pasiaiškinti, kuo jis esąs. *Red.*

[2]) Nejaugi „Laisvoji mintis“, kurioj p. Kl. J. rašo, yra *liuosa* nuo „šalininkysčių“?! Nejaugi ten nėra tokių ar kitokių, net labai persenusių *idées fixes*?! *Red.*

row perhaps I shall coutradict it all“. Šituos-gi žodžius reiktu visiems atsiminti. Nes jie yra iškalbus pamokslas atvirumo bei sąžiniškumo, nes juose geriausiai pasakyta minties nesiliaujančio augimo sąlyga.

Tvirtai tikiu, jog šitokias sąlygas išpildant, ir jaunieji nesentu, ir seniai butu jaunais, o visoj tautoj butu gera, sveika, gražu, indievu.

Liekmi su tikra pagarba
Kl. Jurgelionis.

JAUNIMO LAIKRAŠČIAI.

„AUŠRINĖ“ № 4 (11). Juozo Gurauskio nekrologas. *K. Pietaris*: Apie sportą. (Visos kulturingiausios ir gabiausios tautos mylėjo ir myli sportą. Sportas turi svarbą netiktai fyzikos arba fyziologijos žvilgsniu, bet ir psychologijos, nes sporte apsireiškia valios veiklumas. Sportas įdiegia drąsą ir yra savo pamate demokratiškas. Kaip sportininkai („sokolai“) atnešė didelę naudą Čechijai, taip-pat jie galėtu atnešti naudą ir Lietuvai). *V. Ruokis*: Keli žodžiai dėl rukymo. (Daugelis augmenų turi savyje nuodus, kuriems duodasi bendras alkaloidų vardas. Iš jų kenksmingesnieji yra: nikotinas, opiumas, morfinas. Ypatingai kenksmingas nikotinas. Taigi iš hygieniško ir iš ekonomiško atžvilgio neverta rukyti). *Pranas Gudas*: Iš „Dėdės Samo“ studentų gyvenimo. (Amerikos mokslo įstaigos atkreipia domą ir į logikos sritį. Ypatingą domą atkreipiama į debatus, kurie turi gyvenime nepaprastą vertę, nes jau iš jaunų dienų pratina ginti savo nuomones ir padeda prieiti prie tinkamo sunkių klausimų išrišimo. Nepaprastu gyvumu atsižymi „Tarpkoledžijinė Oratorišką D-ja“, susiorganizavusi 1873 m. Galesburgo mieste. Gale debatų kompetentiški teisėjai išduoda savo „verdiktą“). *Vargovaikis*: Besiruošiant į liaudį... (Kas nori pažinti žmonių sielą, jų budą, savo kalbą, reališką gyvenimą—turi eiti į liaudį. Bet čia reikia daug pasišventimo. Norint gerai pažinti žmonių siela, reikia atmesti visus „formališkumus“ ir tapti „prastais žmoneliais“. Nereikia užmiršti aplankyti ir sodžiaus savamokslių ir jaunimo). *Vabalėlis*: Moksleivių gyvenimo apžvalga. (Musų tautos dirva—tai smiltynas, kur triusi vaikų burys. Net mažiausias darbelis yra čia matomas, taigi reikia mastuoti darbą lietuviškuoju mastu.—Musų tauta daugiaus gyvena upu, svajonėmis, idealais.—Atsiradus didžiems laikraščiams, atsirado ir laikraščiai rankraščiuose arba hektografuoti, kurie aptaria šeimyniškus moksleivių reikalus—taigi tas darbas nėra bevaisis. Antraip vertus lavintis geriaus kuopelėmis, kurioms „Auš.“ gali suteikti peną, buti jų organu.—Bendras kulturos kėlimas turi dvi darbininkų ruši, augštosios kulturos-idejų tverėjus ir veikėjus popularizatorius-liaudininkus. Prie šių pastarųjų priguli „mažų mokslų“ inteligentija. Jų darbavimasis gali nuveikti, kad liaudis taps inteligentija, o inteligentija—liaudimi. Lietuvių tauta, tik ką atgimusi, nori buti tauta, taigi visųpirma reikia buti tautininku. Bet vien tautystės neužtenka, remtis vien katalikiškumu ir religijiškumu yra naivu.—Mes dar iki šiol neturime tokių mokyklų, kurios ruoštu mums mokytojus-auklėtojus, tikrus šalies piliečius ir kulturos nešėjus.—Esama dviejų rušių studentų: kurie krito, nužudyti, kalėjimuose, katorgoj, pra-

kilnių idejų karžygiai ir ramųs, patenkinti visuomene ir visu kuo. Pirmieji ir šįmet pasipriešino nuožmiems prispaudimams, bet jų streikas nepavyko. Visgi šis „liudnas“ atsitikimas yra etapu dar smarkesnės kovos ir galima turėti vilti, kad ta ateinanti kova bus laimėta) *Ž-ėlis*: Maskva. Čia buvo paskutinis šių mokslo metų studentų susirinkimas. Svarbiausieji nutarimai: rinkti aukas Čiurlionio paveikslams išpirkti, tverti blaivininkų kuopelės ir pasitarimas apie vasaros darbus). *K. J.*: Vilniaus lietuvių moksleivija (Ji pradeda jau krutėti. Reikia užmegsti artimesnius ryšius, teatvažiuoja pasidarbuoti studentai). *R-kas*: „Saulės“ kursai ir kursistai bei kursistės. Beveik nėra kursistų, išsidirbusių šiokias tokias pažiuras. Iš visų mokytojų tiktai viena p. Kym.-Čiurlionienė gerai išguldo ir tiesiog užžavi mokinį. Visur matyt nereikalingi formališkumai, ypatingai kursisčių internate). FARMACEUTŲ REIKALAI. *Sim. Jan*: Bukim gyvi ir eikim Lietuvos keliu! (Lietuvos tauta buvo galinga, išlengvo ji silpo, bet štai ir vėl prisikėlė. Visi sukruto, sujudo, pradėjo darbuotis. Tenesnaudžia ir farmaceutai, teeina Lietuvos keliu). VASAROS DARBAI. *J. Sondeckas*: Dar į drauges-moksleives. (Per $1^1/_2$ meto draugės neįnešė jokio sumanymo ir dar iki šioliai vis tyli, nors, tiesa buvo, atsiliepę 2 balsu).

SVETIMTAUTINĖS SPAUDOS PERŽVALGA.

„DER AKADEMIKER“ Monatsschrift des kath. Akademiker-Verbandes. № 8. Juni. 1911. *E. F.*: Theologie und Laienstudenten. (Norint įgyti tvirtą, tikrą ir nuosavią pasaulėžvalgą reikią ir svietiškiems studentams nors šiek tiek susipažinti su apologetika ir apskritai su teologija. Mat, žiurint paskiaus į dalykus akimis tikinčiojo kataliko, viskas kitaip atrodą). *Dr. H. Meyer*: Ein neues Lehrbuch der Philosophie. (Trumpuose bruožuose pažymima kas pažymėjimo verta naujai išleistoje Lehmen'o kningoje— filosofijos rankvedyje). *Dr. B.*: Moralprobleme. (Gan plačiai paduodama žinios apie 10—15 d. spalių 1910 m. atliktus Friburge „augštųjų mokyklų studentų kursus“. Pažymėti geresnieji referatai). *Anton Dörrer*: Karl Domanig. (Gyvenimas ir gabumų išsiviniojimas šito garsaus Tirol'io dainiaus). *Friedrich Mecke*: Das deutsche Volkslied. (Tautiškų vokiečių liaudies dainų studija. Atsakoma į klausimą, ką reikia reikia suprasti tautiškųjų bei liaudies melodijų vardu ir paduodama tam tikslui paaiškinantieji dalyką pavyždžiai). *Ant Wolf*: Von Memoiren. (Kronikų svarba ir naudingumas kaip historiškuoju taip lygiai ir psyhologiškuoju žvilgsniu yra labai didelis. Tą nevisi kaip reikiant gerai suprantą. Toliaus nurodyti kai-kurių svarbesnių ir senesnių kronikų išleidimai). Akademische Rundschau. (Įvairios žinios. Pastebėti reikia tik tas, kas iš Rusijos Šveicarijos augštesnėsėse mokyklose priskaitome 1922 studentu t. y. 23,58%). № 9. Juli. 1911. *Heinrich Martini*: Der „Münchener Katholische Akademikerausschuss“. (Aprašyta sąjungos pradžia, programas, pirmieji vargai-bėdos. Iš visako matyti, kad ji daug naudos padarė ir padarys vokiečių augštesniuosius mokslus einančiai jaunuomenei). *Privatdozent Dr. Köniyer*: Die neueste katholische Lutherbiographie. (Kritika bet tikriaus sakant pagirimas Hakmann'o Grisar'o S. J. kningos „Luther“. Nors Jezaus Draugija, kaip žinoma, yra dideliausia priešininke protestantizmo ir apskritai visų reformatų, bet gi šis to garsaus historiko veikalas taip yra bešališkas, moksliškas, kad juo gėrėjasi

patįs protestantai. Iki šiolei garsus Dénifle'io leidinys išėjus Grisar'o „Luther'ui“ visai temstąs. *P. E. Wassmann*: „Das Prinzip der Entwicklung in der Deszendeztheorie“. (Wassmann'as—vokiečių biologas tuo vardu pavadino savo dėl München'o studentų sajungos įsikurimo parašytą ir perskaitytą mokslišką referatą. Čia paduodama to referato svarbiausios pamatinės mintįs, atsižiurint į tai, kokią svarbą turi moksle transformizmo teorija, ir ar gali ją priimti katalikų mokslininkai). *Friedrich Mecke*: Das deutsche Volkslied. (Pabaiga. Autorius konstatuoja faktą, jog šiandien liaudies dainos nykstančios, t. y. liaudis liovėsi dainavusi taip bent, kaip kad tai galima buvo patėmyti prieš kokį 50 metų. Tas apsireiškimas, žinoma, didžiai apverktinas. Patariama gelbėti tuos kiekvienos tautos turtus—liaudies melodijas).

DIE ZUKUNFT. Oktoberheft № 12. *Redaktion*: An die Leser der „Zukunft“. (Jau 12 metų suėjo, kaip pasirodė „Zukunft'as“. Šveicarijos jaunimo draugijos užmanė išleisti savo savaitinį laikraštį, taigi dar nežinia, ar „Zukunft'as“ ilgai beišeis). „Frau Politika“. Staat und Kirche. (Popiežius Leonas XIII 29 birželio 1881 m. apskelbė, kad grynai žemiškuose dalykuose svietiška valdžia stovi augščiaus už dvasišką, dvasiškuose dalykuose yra atbulai. Iš to išplaukia, kad Bažnyčia nenori pavergti svietiškos valdžios). Nach Schluss des deutschen Katholikentages in Mainz. (Ir šių metų vokiečių katalikų suvažiavimas pasisekė kuopuikiausiai, kad net ir pas protestantus paliko gerą atmintį). *T. G.*: „Schreiben und Lesen“ vor Erfindung der Buchdruckerkunst. (Kulturiškai-istoriškas piešinėlis. Išradimas kningų spausdinimo. 1455 metais pasirodė pirmosios atspausdintos Biblijos lotinų kalboje). *Paulinus*: Lieben wir unsern Volksverein! (Reikia branginti tą katalikų draugiją, nes ji jungia visus savyje ir duoda spėkų nenuilstančiai darbuotis tikėjimo apginimui). *J. W.*: Reise-Plauderei über Oesterreich-Ungarn. (Kelionės aprašymo užbaigimas). *Dr. Robert Schultze*: Was ist Gehirn- und Herzschlag? (Straipsnelis iš hygienos srities). *Ed. Müller*: Zur Vereins-Propaganda. (Kaip ir atsakymai į ankietą, kokiuo budu vesti propagandą, kad pritraukus daugiaus sąnarių prie katalikiškos jaunimo draugijos). *Amicus*: Brief eines Jugendfreundes. (Kad katalikiškam jaunimui padėti darbuotis, reiktu įsteigti jaunimo prietelių draugiją, kaip kad yra Vokietijoje). Aus dem sozialen Gebiete. Opfer ihres Fanatismus! (Socialistai darbininkai visokiais budais stengiasi persekioti darbininkus-krikščionis. Taippat atsitiko ir Davos'e. Už ką teismas nubandė juos gana smarkiai). Das Recht auf Arbeit. (Socialistai darbininkai reikalauja, kad tiktai jie vieni galėtų dirbti. Krikščionįs gi turi prigulėti arba prie jų organizacijų, arba buti be duonos). Portugiesisches Freimaurer-Treiben! (Portugalijos kolonijoj Zambėsi pradėjo vyti misionorius-jezuitus. Su savim gali jie pasiimti tiktai asmenišką nuosavybę, o namai, bažnyčios, laukai ir daržai, kuriuos jie įgijo nuo juodaodžių ir padarė sau iš tų žemių ukius, turi pereiti valstybės nuosavybėn).

Administracijos pranešimas.

1) Jeigu kas-nors turi „Ateities“ redakcijoje, arba administracijoje, kokį-nors reikalą, tai meldžiu butinai atsiųsti markės atsakymui. Ilgainiui, jeigu atsakymas bus neapmokėtas, tai neduosime atsakymo. „Ateities“ radakcija nėra tokiu kapitalistu, kad galėtu aikvoti pinigus be atldaros.

2) Administracija gavo daug paklausimų, ar galima užsimokėti markėmis. Taigi pranešame, kad galima.

„Ateities“ Administracija.

Aukos Vilniaus Mokslo D-jos namams.

Panelė Lipikaitė paaukojo — — 50 kap.

Redakcijos atsakai.

Mok. T—ui. Kad mokiniai „pirmeiviukai“ niekina kunigus, kaipo tariamus girtuoklius ir išnaudotojus, kad mano—tikėjimą esant reikalingu vien tamsiems sodiečiams, o ne inteligentams, kad skelbia, buk Dievo nėsą o žmogus esąs vien gyvulys—tai visiems seniai jau žinoma giesmelė. Visa mokinių pirmeiviukų f i l o s o f i j a buvo jau aiškiai išdėstyta „Ateities“ 1-me n-je (14-17 psl.). Taigi Tamstos straipsnelio nedėsime.

A. Dirsai. Ačiu—stengsimes sunaudoti kai-kurias dainas. „Mįslis“ ir „Priežodžiai“ visiems žinomi, nespausdinsime.

A. Kasaičiui. Kai-ką dedame. Likusius peržiurėsime.

A. Balandžiui. „Ant Napoleono kalno“ įdėjome. „Nebgrįšta“—perdaug naiviška—spaudai netinka. Galop

panašus straipsnis „Ateityj“ jau buvo. Sk. N 3, 72—73 pusl.

A. Elisonui. Bus siuntinėjama sulig Tamstos nurodymu.

Vyšniunui. Eiles silpnutes—nedėsime.

A. M-jui. Šį kartą negalime pasinaudoti Tamstos eilėmis. Ir turinys jų nekoks ir forma persilpna. Išrodo *par force* kalte nukaltos.

A. Rutelei. Tamstos straipsnį pertaisę sunaudojame. Ačiu.

A. Bitikui. Ačiu. Vertimas Tamstai sekasi.

A. Geruliui. Įdėjome, nors ne visa.

Draugei. Įdėsime 10-an n-rin. Labai ačiu už prielankumą „Ateičiai“. Gal Tamsta parašytumei ką nors iš savo speciališkumo. Tam tikslui išsiuntėme Tamstai D-ro Žimanto brošurėlę „Intekmė dantų ant žmogaus gyvenimo“.

Visiems folkloro rinkikams. Ačiu už jusų darbštumą. Tiek prisiuntėte medegos, kad jos ilgam „Ateičiai“ užteks, dedant vien pačius geruosius dalykus. Ko negalėsime sunaudoti, sudėsime musų archivan.

P. J. Uoseliui. Silpnos—sunkiai pertaisomos. Nedėsime.